

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Henrik Hansman

**TAPMINE, MILLELE JÄRGNEB SUBJEKTI SUITSIID
EESTI NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja:

Jüri Saar, PhD

Kaasjuhendaja:

Veronika Ehrenbusch, MA

Tallinn 2021

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

<p>Politsei- ja piirivalvekolledž</p>	<p>Kaitsmise kuu ja aasta juuni 2021</p>
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Tapmine, millele järgneb subjekti suitsiid Eesti näitel</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Homicide followed by suicide in Estonia</p> <p>Lühikokkuvõte: Lõputöö on kirjutatud eesti keeles, võõrkeelne resümee on inglisekeelne. Töö maht on koos lisadega 60 lk. Lõputöö maht ilma lisadeta on 57 lk. Lõputöös on kasutatud nii eesti- kui inglisekeelseid allikaid ning neid on antud lõputöös kokku 49.</p> <p>Lõputöö eesmärk on välja selgitada mis on tapmiste ja tapmiste järel enesetapu tegemise põhjused ning ennetusmeetmed selle olukorra vältimiseks.</p> <p>Lõputöö teoreetilises osas uuriti lõputöös käsitletud teema kohta püstitatud teooriaid ning selle sündmuse erinevaid esinemisvorme. Empiirilise uuringu andmekogumismeetoditeks olid poolstruktureeritud ekspertintervjuud ning dokumendianalüüs. Uurimisstrateegia oli juhtumiuurimus.</p> <p>Lõputöös leiti vastused uurimisküsimustele: 1) Kui tihti esineb Eestis tapmisi, millele järgneb enesetapp? 2) Mis põhjustel toimub tapmine ning seejärel enesetapp? 3) Milline on selliste inimeste taust ja ohumärgid? 4) Kas seda sündmust on võimalik ennetada?</p> <p>Lõputöö tulemusena teeb autor järeldused ja ettepanekud, et lõputöös käsitletud sündmuse potentsiaalseid teo toimepanijaid tuvastada ning sündmust ennetada ja leiab peamised põhjused, miks toimub tapmine ning seejärel enesetapp.</p>	
<p>Lisad:</p>	
<p>Võtmesõnad: tapmine, millele järgneb enesetapp, uksoritsiid, filitsiid, familitsiid, neonatitsiid, kokkuleppeline enesetapp, pereväline tapmine, millele järgneb enesetapp</p>	
<p>Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>murder-suicide, homicide-suicide, uxoricide, filicide, familicide, neonaticide, suicide pact, proprietariness, extrafamilial homicide-suicide</i></p>	
<p>Säilitamise koht:</p>	
<p>Töö autor: Henrik Hansman</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste tööde autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Jüri Saar</p>	<p>Allkiri:</p>
<p>Vastab lõputöö nõuetele Kaasjuhendaja: Veronika Ehrenbusch</p>	<p>Allkiri:</p>
<p>Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor: Kalvi Almosen</p>	<p>Allkiri</p>

SISUKORD

MÕISTETE JA LÜHENDITE SELGITUS	4
SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	8
1.1 Klassifikatsioon ja teooriad	8
1.2 Uksoritsiid, millele järgneb enesetapp	10
1.3 Filitsiid, millele järgneb enesetapp.....	14
1.4 Familitsiid, millele järgneb enesetapp.....	18
1.5 Perväline tapmine, millele järgneb enesetapp	20
2. EMPIIRILINE UURING.....	22
2.1 Uuringu meetodid, protsess ja valim.....	22
2.2 Juhtumite ja toimikute analüüs.....	24
2.3 Ekspertintervjuude analüüs	32
2.4 Järeldused ja ettepanekud.....	42
KOKKUVÕTE	49
SUMMARY	52
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	53
Lisa 1. Ekspertintervjuude küsimused	58
Lisa 2. Ekspertintervjuude analüüsi kodeerimistabel	59

MÕISTETE JA LÜHENDITE SELGITUS

H-S (homicide-suicide) – tapmine, millele järgneb enesetapp

PPA – Politsei- ja Piirivalveamet

S-P (suicide pact) – kokkuleppeline enesetapp

SISSEJUHATUS

Lõputöös uuritakse tapmiseid, millele järgneb enesetapp (*homicide-suicide*), edaspidi H-S, Eestis ning kuidas need käitumisaktid on toime pandud, mis on nende iseloomulikud tunnused ja millised oleksid võimalikud ennetusmeetmed. Tapmine, millele järgneb enesetapp on selline vägivalla vorm, kus on kombineeritud agressioon nii teiste inimeste, kui enda vastu, mis tüüpiliselt on üksteist välistavad ning ilmnevad koos harva (Liem and Oberwittler, 2011, pp. 197-212).

Töö teema on **aktuaalne**, sest lõputöös käsitletud teemat ei ole varem siseriiklikult uuritud ning seetõttu puuduvad ka siseriiklikest arengukavadest ja uuringutest sellekohased andmed. Siseriiklikult on andmeid tapmiste kohta, kuid sellele järgnenud suitsiidide kohta mitte. Vägivalla ennetamise strateegias on välja toodud, et tahtlike tapmiste ja mõrvade arv on Eestis viimase kümne aastaga vähenenud enam kui kaks korda, kuid jätkuvalt on Eesti üks kõrgeima vägivallatasemega riike Euroopas. Eurostati 2007.–2010. aasta andmetel oli Euroopa Liidu riikides 100 000 inimese kohta keskmiselt 1,4 tapmist ja mõrva. Eesti vastav näitaja 5,9 oli halvemusel teine näitaja (Justiitsministeerium 2015).

Eesti siseturvalisuse arengukavas aastateks 2020-2030 keskendutakse ennetus- ja sealhulgas teavitustööle, et parandada inimeste suutlikkust ja hoiakuid, mis aitaks hoida ära erinevaid ohtusid elule, tervisele ja varale. Eelkõige on tähelepanu all vigastuste ja vigastussurmade, samuti tapmiste ja mõrvade tagajärjel hukkumiste ja vigastuste ärahoidmine (Siseministeerium 2019).

Töö teema on **uudne**, sest varasemad lõputööd sellel teemal puuduvad ja lõputöös käsitletud vaatenurgast pole seda sündmust varem uuritud. Eestis toime pandud tapmistest kirjutati viimati lõputöid enam kui 10 aastat tagasi. Näiteks Peganova (2007) lõputöö teemaks oli tapmiste kriminalistikaline iseloomustus Lõuna ja Ida Prefektuuride näitel aastatel 2005-2006. Töö eesmärk oli saada ülevaade sellest, millistel viisidel, põhjustel, asjaoludel ja kohtades pandi toime tapmiseid Lõuna ja Ida Politseiprefektuuride tööpiirkonnas ning võrrelda nende kuritegude iseloomu ja arvu piirkonniti.

Laine (2007) lõputöö teemaks oli tapmiste tüpoloogია Lõuna Prefektuuri näitel. Nimetatud töö eesmärgiks oli anda ülevaade Lõuna Politseiprefektuuri territooriumil toime pandud tapmistest, võttes aluseks tuntud kriminoloogi Hans-Joachim Schneider'i poolt kurjategija

ja ohvri suhte pinnalt loodud 4-astmelise tüpoloogia ning analüüsida tapmisi võrdluses kurjategija ja ohvri sotsiaalsete karakteristikutega.

Siseriiklikke uuringuid H-S teemal käesoleva ajani pole läbi viidud. Rahvusvahelistest uuringutest väärib märkimist eelkõige seitsmes Euroopa riigis läbi viidud uuring, mille eesmärk oli analüüsida erinevaid tapmise, millele järgneb enesetapp juhtumeid ja viise. Uuringu tulemusena saadi andmed esinenud juhtumite, tapjate ja ohvrite, toimepanemise viiside ning juhtumitüüpide kohta (Liem & Oberwittler, 2011).

Töös on **uurimisprobleem** püstitatud küsimusena: Millistel asjaoludel toimub tapmine, millele järgneb enesetapp?

Uurimisprobleemi täpsustavad 4 **uurimisküsimust**:

- 1) Kui tihti esineb Eestis tapmisi, millele järgneb enesetapp?
- 2) Mis põhjustel toimub tapmine ning seejärel enesetapp?
- 3) Milline on selliste inimeste taust ja ohumärgid?
- 4) Kas seda sündmust on võimalik ennetada?

Lõputöö **eesmärk** on välja selgitada mis on tapmiste ja tapmiste järel enesetapu tegemise põhjused ning ennetusmeetmed selle olukorra vältimiseks.

Eesmärgi täitmiseks püstitab töö autor 4 **uurimisülesannet**:

- 1) Analüüsida teaduskirjanduse ja uuringute põhjal juhtumi olemust ning selle esinemise põhjuseid.
- 2) Analüüsida Eestis esinenud juhtumeid kriminaaltoimikute ja intervjuude põhjal.
- 3) Viia läbi ekspertintervjuud oma ala spetsialistidega tapmiste, millele järgneb enesetapp põhjuste, eelduste, karakteristikute ning ennetusmeetmete väljaselgitamiseks.
- 4) Hinnata analüüsitud juhtumite, intervjuude ja uuringute tulemusi.

Uurimisstrateegia on juhtumiuurimus (Hirsjärvi, *et.al.*, 2004, lk 125-126).

Töö raames viiakse läbi kvalitatiivne ja kvantitatiivne uuring, sest töö hõlmab juhtumiuurimuste (*case study*) ja intervjuude põhjal analüüsides tegemist (Hirsjärvi, *et.al.*, 2004, lk 151-156, 130-149). Andmekogumismeetodina kasutatakse poolstruktureeritud ekspertintervjuusid (Flick, 2009, p.165) ning dokumendianalüüsi (Flick, 2009, pp. 255-

259). Valimiks on ettekavatsetud valim, ehk püütakse leida tüüpilised esindajad antud teema uurimiseks (Õunapuu, L., 2012).

Andmeanalüüsimeetodina rakendatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi (Titscher, *et.al.*, 2000, pp. 55-73).

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis antakse teoreetiline ülevaade tapmisest, millele järgneb enesetapp kui spetsiifilisest sündmusest, selle hälbekäitumise liigi olemusest, põhjustest ning tehtud uuringutest. Teises peatükis esitletakse empiirilise uuringu ehk juhtumiuurimuste ja ekspertintervjuude näitel Eestis esinenud juhtumeid ning tehakse nende kohta järeldused.

Lõputööga tahan tõsta teadlikkust taoliste juhtumite esinemisest ja esinemiste põhjustest ning kuidas neid juhtumeid oleks võimalik varakult ära tunda ja ennetada.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Klassifikatsioon ja teooriad

H-S esineb peamiselt peredes ja lähisuhetes ja harvem pereväliselt. H-S tõttu tõusavad ka tervishoiuprobleemid laiemalt, sest selle tulemusena saavad kannatada lisaks ohvrile ja teo toimepanijale ka nende sugulased, sõbrad ja tuttavad. Võttes arvesse asjaolu, et teo käigus hukub mitu inimest, laieneb ka sekundaarsete ohvrite määr drastiliselt. Eelnevad uuringud H-S kohta on leidnud, et kuigi antud sündmusele iseloomulikud jooned on sarnased nii tapmise kui ka enesetapuga, peaks seda vaatlema eraldiseisva vägivaldatüübina. H-S moodustub erinevatest ja erilaadsetest sündmustest, mistõttu peaks ühtsete mustrite ja selgituste asemel jaotama need sündmused esmalt alamtüüpideks. Suurem osa autoreid on need alamtüübid eraldanud vastavalt ohvri ja teo toimepanija suhtele (Liem and Oberwittler, 2011, pp. 197-212).

Selliseid juhtumeid kutsutakse ka niinimetatud “laiendatud enesetappudeks” (*extended suicide*), viidates sellele, et tapmine on toime pandud tapja suitsiidsete kavatsuste tulemusena. Samuti võib tapmine olla teo toimepanija esmane eesmärk ning enesetapp on tingitud pigem kahetsuse või meeleheite tõttu. Mõnel juhul ei ole välistatud isegi subjekti lootus, et teispoolsuses tema patud tänu eneseohverdusele heastatakse. Tapmise või enesetapu vahel oleva isiku ajendiks võivad olla ka kaudsed või marginaalsed faktorid, mis otsustavad sündmuse lõpptulemi (Lindqvist and Gustafsson, 1995, p. 17). Donald James West leidis, et H-S teo toimepanija kuulub tüübilt pigem sellisesse inimgruppi, kes on suitsiidsed, mitte tapjale omaste isiksuslike tunnustega isikute hulka (Hankoff, 1966, pp. 91-92).

Võrreldes H-S määra erinevate riikide lõikes, pakkus Jeremy Coid välja kolm nn epidemioloogilist seadust seletamaks, miks on H-S teistsuguse tüübi ja muustriga kui tapmine, mille on toime pannud nii-öelda tüüpiline vägivaldne kurjategija.

Jeremy Coidi esimese seaduse kohaselt mida suurem hulk tapmisi ühiskonnas toime pannakse, seda väiksem võimalus on, et teo toimepanija teeb enesetapu, ning mida väiksem on tapmiste hulk ühiskonnas, seda suurem on võimalus, et teo toimepanija teeb enesetapu. Jeremy Coidi teise seaduse kohaselt on tapmise järel enesetapu teinud inimeste hulk riigiti

sama, vaatamata sellele, et tapmiste hulgad ühiskondades on erinevad. Jeremy Coidi kolmanda seaduse kohaselt jääb H-S juhtumite määr läbi aegade samaks, vaatamata tapmiste hulga kõikumistele (Coid, 1983, pp. 855-860).

Mitmed autorid on Jeremy Coidi seaduseid testinud ning on leidnud kinnitust esimesele seadusele, ehk mida suurem hulk tapmisi ühiskonnas toime pannakse, seda väiksem võimalus on, et teo toimepanija teeb enesetapu, ning mida väiksem on tapmiste hulk ühiskonnas, seda suurem on võimalus, et teo toimepanija teeb enesetapu (Large, *et.al.*, 2009, p. 302).

Milroy (1995, pp. 213-217) väitis, et riigid, kus on kõrge H-S juhtumite esinemise määr, on samuti kõrgete tapmiste esinemise määraga. Põhinedes oma uuringutele, leidis ta, et tulirelvade kättesaadavus võib mängida kaasaitavat rolli selliste juhtumite esinemisel. Seda väidet kinnitab ka rahvastikupõhine H-S uuring Large *et.al.* (2009, pp. 302-304) poolt, mis näitas, et USA-s tehtud uuringutest on tulirelvaga toime pandud tapmiste määr tihedalt seotud H-S juhtumite esinemissagedusega. Siiski ei leidnud läbiviidud uuring märkimisväärset seost tapmiste ja H-S vahel väljaspool USA-d, peamiselt Euroopas tehtud uuringutest.

Marzuk, *et.al.* (1992, pp. 3179-3183) oli esimene, kes arendas välja klassifikatsioonisüsteemi, mis kategoriseeris H-S juhtumid vastavalt ohvri ja teo toimepanija suhtele. Vastavalt süsteemile jagunesid H-S juhtumid neljaks: intiimpartneri(uksoritsiid/marititsiid) H-S, lapse(filitsiid) H-S, peresisene(familitsiid) H-S ning pereväline H-S. Pereväline H-S hõlmab ohvreid, kes on väljaspool teo toimepanija pereringi. Peresisese H-S hulka kuuluvad ka intiimpartneri H-S ning lapse H-S, kuid eelkõige sugulased, vanemad, õed-vennad jne.

Autori arvates on Jeremy Coidi esimene seadus asjakohane, sest väikese tapmiste hulgaga riikides on sellise teo toime pannud isikutesse suhtumine ühiskonna poolt kindlasti kriitilisem ja kuna tapmisi on selles riigis vähe, siis pälvib see ka meedia ning avalikkuse tähelepanu rohkem, kui suure tapmiste hulgaga riikides. Selle tulemusena võib teo toimepanija tunda suuremat sotsiaalset survet avalikkuse ning pere poolt, mis võib süvendada süümepiina ja hirmu vangistuse ees ning seetõttu ka enesetapu tegemise tõenäosust.

1.2 Uksoritsiid, millele järgneb enesetapp

Naissoost intiimpartneri tapmine (uksoritsiid), ei ole mitte ainult kõige tüüpilisem olmetapmiste liik, vaid ka kõige sagedamini esinev H-S juhtumite alaliik. Intiimpartneri H-S juhtumid on tavaliselt toime pandud meeste poolt, kes on vanemad ja abielus, võrreldes nende isikutega, kes peale tapmist endalt elu ei võta (Belfrage and Rying, 2004, pp. 121-133). Võttes arvesse, et H-S hõlmab endas suurel määral vaimseid häireid, võib eeldada, et vanadus võib olla üks vaimse tervise probleemide põhjustest, sest depressioon ja paranoia on vanadusele iseloomulikud nähtused. Lisaks sellele on vanemate inimeste puhul jõudnud suhe kesta piisavalt kaua, et teo toimepanijal on ohvriga aastate jooksul tekkinud vaimne side ja usaldus, kuid samuti tülid ja ebastabiilsus (Felthous, *et.al.*, 2001, pp. 586-592).

1990. aastal USA-s läbi viidud uuringus analüüsiti Albuquerque 1978.-1987. aastal toime pandud tapmisi ja H-S juhtumeid. Omavahel võrreldi 12 paari, kes olid seotud H-S-iga ning 24 paari, kes olid seotud tavalise tapmisega. Andmeid saadi politseist, kohtust, haiglatest ja intervjuudest hukkunute sõprade ja perega. Uuringust selgus, et H-S teo toimepanijatest 95% olid mehed ning 75% nendest olid depressioonis. Tapmise toime pannud isikutel depressiooni ei tuvastatud ning 50% neist olid naised. Nende andmete põhjal võib väita, et H-S ja tavalise tapmise toime pannud isikud on kaks erinevat inimgruppi. Uuringu tulemusena leiti, et mingid kindlad omadused moodustavad H-S teo toimepanijate riskigrupi. Nendeks omadusteks on depressioon, meessoost, abielus või püsisuhtes, mida iseloomustavad füüsiline vägivald, lahkkelid ning pidev lahkumine ja korduv suhtesse naasmine. Lisaks sellele kuritarvitab potentsiaalne teo toimepanijast mees alkoholi, on vägivaldse taustaga ning minevikus on probleeme olnud depressiooniga, samuti ei ole välistatud pikaajaline isiksushäire. Kõige tähtsam omadus on haiglaslik armukadedus (Rosenbaum, 1990, p. 1036-1038).

Meessoost partneri depressioon süveneb tihti siis, kui lähisuhe puruneb ning naine plaanib lahkuda. Kõige rohkem emotsioone vallandub sellel hetkel, kui naispartner lubab jäädavalt lahkuda või kui ta mainib, et tal on juba selleks loodud uus suhe. Sellisel juhul võibki viimane tüli, mis hõlmab endas tõsist verbaalset ja füüsilist vägivalda ning on võimendatud alkoholi tarvitamisest lõppeda tapmisega, millele järgneb enesetapp. Psühhodünaamilisest ehk psühhoanalüütilisest vaatepunktist võib depressiooni lugeda ka kaitseks vägivaldsete

ja eluohtlike impulsside vastu. Kui mingi traumeeriv sündmus tekitab piisavalt intensiivseid ja agressiivseid impulsse, siis depressiivne kaitserefleks võib puruneda ning vallandub kontrollimatu üliagressiivne käitumine. Teo toimepanija täide viidud kuritegu tekitab süütunde ja depressiivse kaitserefleksi tagasituleku ning enesetapu (Rosenbaum, 1990, pp. 1038-1039).

Roose, *et.al.* (1983, pp. 1159-1162) analüüsisid oma uuringus erinevaid haiglaravil olnud depressioonis patsientide enesetappe. Ta leidis, et haiguslike mõtlemishäiretega ehk luuludega unipolaarse depressiooniga patsient on 5 korda suurema enesetapu tõenäosusega, kui luulude all mittekannatav unipolaarse depressiooniga patsient. Haiglaslikku armukadedust võib sellel puhul lugeda luuluks. Uuringust selgub, et luulude esinemise sagedus ja määr ei sõltu soost ehk meestel ja naistel selles osas erinevusi tähendatud ei ole. 16 patsienti 22st (73%), kellel oli diagnoositud mingitki tüüpi depressioon ja tegid enesetapu, kannatasid kindlasti või suure tõenäosusega luulude all. Autor arvab, et depressiivsete enesetapumõtete ja mõtlemishäirete kooslus võib mõjutada patsienti enesetapumõtet realiseerima, sest 73% on üllatavalt kõrge määr. Ülekaalukas enesetapjalik käitumine selliste patsientide puhul, kes kannatavad depressiooni ja luulude all, ei tõsta ainult enesetappude riski, vaid potentsiaalselt ka tapmiste riski.

Informatsiooni raevu, viha ja partneri elule ohtliku käitumise kohta saadi peamiselt perekonnaliikmete käest, kui küsiti, kuidas patsient kodus käitub. Rabav avastus oli see, et depressioonis olevad patsiendid ei väljenda selliseid omadusi arstivisiitide ajal, mil nad on pigem rahulolevad, kuulekad, passiivsed ja koostöövalmis, mis on vastupidised sellele, kuidas nad kodus käituvad. Uuringu tulemuste kohaselt moodustavad mõrva või H-S riskigrupi järgmiste omadustega depressioonis patsiendid: isiksuse häire, lapsena väärkoheldud, alkoholi või narkootikumide kuritarvitamine ning suitsiidne käitumine, eriti kui see on tingitud äkilisest depressiooni langemisest, mis on põhjustatud truudusetusest ehk nn petmisest teise osapoole poolt. Petmine võib olla tegelik või ka fantaseeritud, mis kujutab endast pigem nartsissistlikku laadi traumat, kui lähedase inimese kaotuse ja suhte purunemise läbielamist.

Depressioonis olevatel inimestel avaldub tihti erakordne võime oma muresid peita. Sellise tapja puhul on ebatõenäoline, et menetluse kulgedes viiakse läbi piisavat detailne psühhiaatriline ekspertiis, et tuvastada depressiivset häiret. Leiti, et truudusetus suhtes oli sage faktor tapjalike depressioonis patsientide hulgas ning ebaõnnestumine ja kaotusvalu

oli peamine põhjus mitte tapjalike patsientide hulgas. Tapjalikku depressiooni võib lugeda nartsissistlikuks, sest sellisel juhul on mingi sündmus põhjustanud häbi, alandust ning haavanud isiku uhkust, mitte pole põhjustatud sellest, et isik kaotab lahkumineku tõttu kellegi, kellest ta oli sõltuv. Häbi ja alanduse tunded, mis on põhjustatud nartsissistlikust traumast, ei vii ainult tugeva enesehinnangu languseni ja depressioonini, vaid samuti põhjustavad intensiivseid agressiivseid impulsse, mis võivad vallanduda vägivaldsete tegude ja teise inimese elu ohustava käitumise näol (Rosenbaum & Bennett, 1986, pp. 367-370).

Mingite kindlate iseloomujoontega isikud, näiteks paranoilised, psühhopaatilised, nartsissistlikud ja kontrollivad, võivad olla rohkem haavatavad nartsissistliku trauma suhtes, sest nad on tundlikumad kriitikale, pahameelele ja tähelepanuta jäämisele. Sellised inimesed seostavad nartsissistliku traumad nõrkuse, sobimatuse ning halvaga ning mis veel tähtsam, nad tunnevad ennast nn palja ja haavatavana. Kui mõni järsk sündmus võib tunduda tühisena, siis nartsissistliku trauma saanud inimestele võib see näida katastroofilisena. Selle tulemusena on neil väga tugevad emotsionaalsed reaktsioonid, mida iseloomustavad häbi, alandus ja viha (Merced, 2016, pp. 81-96). Kõrgendatud nartsissism oli oluline eeldus viha ja agressiivse käitumise esinemisele peale nartsissistlikku traumad. Agressiivne käitumine ja viha on alati suunatud selle isiku suhtes, kes isiku arvates trauma põhjustas (Stucke and Sporer, 2002, pp. 509-532).

1995. aastal viidi Rootsis läbi uuring, milles analüüsiti 1970.-1981. aastal esinenud 16 erinevat H-S juhtumit. 2 naist ja 14 meest tapsid kokku 22 inimest. Suurem osa tapmisi oli seotud pikaajalise problemaatilise abieluga, mida ähvardas lahkuminek, viiel juhul oli tegemist tõsise vaimse häirega ning viis isikut olid regulaarsed narkootikumide tarvitajad. Hulgaliselt juhtumeid oli toime pandud laguneva suhte kontrolli alla saamiseks, teised juhtumid olid tingitud teo toimepanija suurenevast sotsiaalsest survest. Vaatamata sellele, et suurem osa süüdlastest oli pigem suitsiidsete mõtetega enne teo toimepanemist, siis tapmistest nähtus ülekaalukas tung teist inimest tappa. Paljudest tegudest väljendusid mitmete erinevate emotsioonide segu nagu näiteks vihkamine, armastus, üksildus, kättemaks ja meeleheide. Halba füüsilist tervist ja kroonilisi haiguseid on loetud samuti H-S juhtumite esinemiste osaliseks põhjuseks, seda eriti vanurite seas (Lindqvist and Gustafsson, 1995, pp. 17,22).

Teises Rootsis 1990.-1999. aastal läbi viidud uuringus analüüsiti 150 erinevat intiimpartneri tapmise juhtumit politsei andmete, intervjuude, kriminalistikaliste andmete ning isikute tausta põhjal. 150 juhtumi seast, kus teo motiiv oli teada, rohkem kui 40% oli põhjustatud purunenud lähisuhtest. 20% juhtumitest oli teo motiiviks armukadedus. Uuringust selgus, et 42% juhtumitest oli ohvrit varasemalt enne tapmist ähvardatud ning 36% füüsiliselt rünnatud. Pooltel juhtudel oli ohver ise sellest ka politseile teatanud. 44% teo toimepanijatest ja 37% ohvritest olid vahetult enne tapmise toimumist alkoholi tarvitanud (Belfrage and Rying, 2004, pp. 121-125).

Marzuk, *et.al.* (1992, pp. 3179- 3183) klassifikatsioonisüsteemis jaotatakse intiimpartneri H-S kaheks eraldi osaks. Esimene osa keskendub patoloogilisele kontrollivale käitumisele ning teine osa hõlmab endas vanadust, kidurat tervist ning nn kokku-leppelisi enesetappe (*suicide pacts*), edaspidi S-P. S-P on kahe inimese vaheline kokkulepe surra enesetapu teel samal ajal ning peaaegu alati samas kohas. S-P tegemist seostatakse kõige tihedamini intiimsuhtes olevate inimestega, kelle abielus on tekkinud ületamatud probleemid (Cohen, 1961, p. 145).

Õnnetussurma, H-S ja S-P on tihti raske üksteisest eristada. Uuringud on leidnud, et S-P juhtumite puhul on oht ka selles, et üks osapool sunnib teist osapoolt enesetappu tegema, mitte et enesetapp on mõlema vabatahtlik otsus. Sellisel juhul on tegu H-S juhtumiga (Rosenbaum, 1990, pp. 1036-1039). Seda väidet kinnitab ka uurimus, kus käsitleti kuute sellist juhtumit. Uuringust tuli välja, et teo algatajad olid oma partnerit suurel määral survestanud, et partner nõustuks. Intiimpartneri H-S puhul, mis ei kujune S-P juhtumiks, on leitud, et vägivalda esinemissagedus suhtes enne tapmist on olenemata erinevatest kultuurilistest taustadest kõrge (Lindqvist and Gustafsson, 1995, p. 17).

Kartus oma ohvri üle kontrolli kaotada on korduv juhtmotiiv H-S juhtumite puhul, mida kutsutakse ka „omamise teooriaks“ (*proprietaryness theory*) (Wilson, *et.al.*, 1995, pp. 275-291). Iseloomustatav lausega: „kui mina teda ei saa, siis ei saa keegi“, kasutavad Wilson ja Daly terminit „omamisvajadus“, et seda nähtust kirjeldada. See seletab käitumist, mis hõlmab endas rohkemat kui sõna „armukadedus“, mida seostatakse pigem mõõdutundetuse ja liialdamisega. Selles nähtuses on kõige domineerivamad probleemid armukadedus, petmine, hülgamine ja kontrolliv mees. (Dobash and Dobash, 1984, pp. 269-288). Selles teoorias selgitatakse, et meestel on tendents mõelda ja kohelda naisi nagu nn omandit, mida nad saavad omada ja vahetada. Kui see kontroll kaob, näiteks on kahtlus, et partner petab

meest, siis reageerib mees sellele vägivallaga, et distsiplineerida naist, kes on n.ö liiga iseseisev, lootuses, et sellega saab mees taastada kontrolli naise üle. Mõnikord on sellisel käitumisel ka surmavad tagajärjed. Üldiselt on uksoritsiid sellisel puhul võrdlemisi harv nähtus, sest eesmärk on füüsilise ja verbaalse vägivallaga naise üle kontrolli taastada ning naise iseseisvat käitumist limiteerida, naist tõsiselt vigastamata. Uuringutest on leitud, et selline nähtus vallandub tavaliselt siis, kui naissoost partner on oma mehe suhtes eemaletõukav ning suhet ähvardab purunemine. Surmaval ja mittesurmaval naistevastasel vägivallal on sarnasusi uksoritsiidi riskimudelitega, sest need on seotud truudusetuse ja paari lahkumiseku riskiga. Sellest järeldades on uksoritsiid seotud lahutuse, suhte tüübi, naise vanuse ning teguritega, mis sõltuvad mehe armukadedusest ning omamisvajadusest (Wilson, *et.al.*, 1995, pp. 275-291). Kui naissoost ohver on vanemas eas, siis armukadedus ei ole üldiselt põhiline motiiv, vaid see, et naist vaadatakse kui omandit ja teda tahetakse koos endaga sures kaasa võtta. Juhtudel, kus naine tapab oma meessoost partneri, üritab ta sõneluse käigus tüli vägivallani viia ning seejärel väita, et tappis mehe enesekaitseks (Jurik and Winn, 1990, pp. 227-241).

1.3 Filitsiid, millele järgneb enesetapp

Terminid filitsiid, neonatitsiid (*neonaticide*) ja infantsiid on läbivad kirjanduses, mis käsitlevad lapse tapmist. Neonatitsiid on lapse tapmine sündimise päeval või kui tegemist on vastsündinuga, infantsiid on noorema, kui 12 kuud vana lapse tapmine ning filitsiid on lapse tapmine, kes on vanem kui 12 kuud ning samuti saab selle terminiga kokku võtta kõik erinevad laste tapmiste tüübid (Bourget, *et.al.*, 2007, pp. 74-82).

Filitsiidi uurimiseks on koostatud mitmeid klassifikatsioonisüsteeme, mis peamiselt keskenduvad motiividest tulenevatele faktoritele ning ajenditele. Uuringus, kus analüüsiti 131 erinevat lapse tapmise juhtumit, jagas autor motiivid vastavalt: alturistlik, akuutselt psühhootiline, soovimatu laps, õnnetusjuhtum, elukaaslase kättemaks. Alturistlik filitsiid on lapse tapmine, sest tahetakse lapse päris või ettekujutatud piinlemist lõpetada. Sellele järgneb tavaliselt ka teo toimepanija enesetapp. Seda võib nimetada ka kui tapmine armastusest, sest vanema arvates on see lapse huvides, kui laps on ravimatult haige, või kui vanem otsustab enesetappu teha, siis ta ei taha jätta oma last siia maailma üksi. Akuutselt

psühhootiline hõlmab endas seda, et tapmise hetkel oli lapsevanem tõsise vaimse häirega või deliiriumis ning otsest arusaadavat motiivi teol ei ole. Osad lapsevanemad tapsid soovimatu lapse, sest tegemist oli vallaslapsega või tekkis kahtlus, et laps pole tema oma. Õnnetusjuhtum esines siis, kui last oli pikaajaliselt ja raskelt väärkoheldud, mille tulemusena saab laps surmavad vigastused. See on kõige sagedam filitsiidi vorm. Filitsiid, mida ajendas elukaaslase kättemaks, pandi peamiselt toime, kui partnerit taheti karistada petmise pärast (Resnick, 1969, pp. 73-82).

D'Orban kategoriseeris juhtumid vastavalt ajenditele, mis viisid lapse tapmiseni. D'Orban jagab selles teoorias filitsiidi vormid järgmiselt: vägivaldsed emad, vaimsete häiretega emad, kättemaksuhimulised emad, soovimatud lapsed, halastustapmine. Teooria kohaselt tapavad vägivaldsed emad oma lapse tulenevalt lapse käitumisest ja see tapmine on impulsiivne, kuid kättemaksuhimulised naised peegeldavad viha oma partneri vastu lapsele. Vaimsete häiretega emad tapavad oma lapse depressiooni või psühhootilise häire tulemusena. Soovimatud lapsed surevad ema poolt hooletusse jätmise või otsese rünnaku tulemusena. Halastustapmine esineb juhtudel, kui laps tõesti piinleb ning sellistel juhtudel ei ilmne, et lapse ema saab sellest mingit muud kasu (D'Orban, 1979, pp. 560-571).

Itaalias 2012. aastal läbi viidud uuringus analüüsiti 1976.-2010. aastal toime pandud 110 erinevat juhtumit, kus võrreldi emasid, kes on toime pannud neonatitsiidi, infantsiidi või filitsiidi ning leiti, et infantsiidi ja filitsiidi toime pannud emade teod olid mõjutatud vaimsest tervisest. Sellised emad olid vanemad ja tapmisele järgnes enesetapp või siis enesetapukatse. Neonatitsiidi toime pannud emad ei teinud kordagi enesetappu peale lapse tapmist. Tüüpiline profiil infantsiidi ja filitsiidi toime pannud emade puhul oli see, et nende teod olid mõjutatud vaimsest tervisest, enesetapp või enesetapukatse peale lapse tapmist, lapse vägivaldne tapmine ja lapse surnukeha mittepeitmine (Camperio Ciani and Fontanesi, 2012, pp. 519-527). Sarnase tulemuseni jõudis ka teine uuring, mis leidis, et psühhootilistel naistel oli võrreldes mittepsühhootiliste naistega mitu ohvrit ning tegid enesetapukatse kohe peale tapmist. Samuti tunnistasid nad tehtud tegu. Filitsiidi ja infantsiidi toime pannud emadel, võrreldes neonatitsiidi toime pannud emadega, oli probleeme vaimse tervisega (Debowska, *et.al.*, 2015, pp. 113-124).

Kolmandas 2007. aastal USA-s läbi viidud uuringus, kus analüüsiti 1976.-2000. aastatel psühhiaatriaiglasse suunatud filitsiidi toime pannud naisi, leiti, et filitsiidi toime pannud emadel oli diagnoositud raske depressioon ja olid minevikus enesetapukatseid teinud.

Võrreldes neonatitsiidi ja infantsiidi toime pannud emadega, oli neil kõige suurem risk kohe peale tapmist enesetapp sooritada. Filitsiidi toime pannud emad kasutasid teo toimepanemiseks kõige sagedamini nuga. Filitsiidi toime pannud emade grupp on selgelt eristatav vastsündinute või imikute tapnud emadega. Seda gruppi iseloomustab ka depressiivse häire esinemine ja varasem füüsiline või seksuaalne väärkohtlemine ning lapse väärkohtlemine. Uuringust nähtub, et psühhootiliste häiretega emad on oma vastsündinud laste tapmise osas kõrgendatud riskigrupis, eriti kui nende emadust raskendab partneri puudumine, madal IQ ning narkootikumide tarvitamine. See teadmine aitab tuvastada selliseid emasid ja peresid ning neile vajadusel pakkuda sotsiaalset tuge, et tapmisi ära hoida. Selliste naiste puhul on neile väga vajalik psühhiaatriline ja sotsiaalne tugi raseduse ajal ning esimestel kuudel pärast sünnitust. Uuringu tulemusena suudeti tuvastada ka naisi, kellel on olnud depressiooniga probleeme ning neid on väärkoheldud, mis viisid lapse tapmiseni ja seejärel enesetapuni. Sellest nähtuvalt on sellistele naistele kriitiliselt vajalik psühhiaatriline ravi, kuid samuti nõustamised, mis on seotud abielu ja isiklike muredega, eriti kui last kasvatatakse raske depressiivse episoodi ajal (Krischer, *et al.*, 2007, pp. 191-200).

2008. aastal USA-s läbi viidud uuringus prooviti leida filitsiidi ja enesetapu vahel seoseid. Uuringu valimiks oli 49 naist, kes panid toime filitsiidi vahemikus 1965-2002. 10 neist naistest tegi enesetapu (*filicide-suicide*), edaspidi FS, 19 tegid enesetapukatse (*filicide attempted suicide*), edaspidi FAS, ning 20 ei tahtnud enesetappu teha (*filicide only*), edaspidi FO. Andmeid saadi uurimistoimingutest ja kohtust. Tulemused näitasid, et FS gruppi kuuluvad naised olid abielus ja tapsid pigem vanemaid lapsi. Kõigist kolmest grupist esines neil kõige suurema tõenäosusega meelepeteid. FAS gruppi kuuluvatel naised oli probleeme narkootikumide kuritarvitamisega. FS ja FAS grupi naistel, võrreldes FO naistega, oli tapmise põhjus alturistlik. Erinevusi töötuse, koduvägivalla, lapse väärkohtlemise, hooldusõiguse ning depressiooni kohta erinevate gruppide lõikes ei tuvastatud. Suuremal osal naistel kõikides gruppides oli probleeme vaimse tervisega. Mõne juhtumi puhul oli emal ka plaan peale filitsiidi enesetapp teha, kuid seda lõpule ei viidud. FAS ja FO grupi naistel olid suure tõenäosusega psühhootilised motiivid ning FS grupi naised panid teo toime nn alturistlikult ehk armastusest oma lapse vastu. Alturistlikku käitumist koos enesetapjaliku käitumisega peetakse armastava ema käitumiseks. Uuringust selgus, et üllatavalt oli FO grupi naistel rohkem varasemaid enesetapukatseid, kuid FS grupi naistel oli selle esinemissagedus väiksem. Esimene enesetapukatse või siis enesetapp

nende naiste hulgas esineski sageli koos filitsiidiga. Uuringust võib järeldada, et emad, kes panid toime filitsiidi, millele järgnes enesetapp või filitsiidi enesetapukatsega, tegutsesid valdavalt alturistlikel põhjustel (Friedman, *et.al.*, 2008, pp. 283-291). Arvatakse, et depressioonis emad tapavad oma lapse lootuses neid hoolimatu maailma eest kaitsta ning teevad seejärel enesetapu (Harris, *et.al.*, 2007, pp. 85-95).

Isasid, kes tapavad oma lapse ning teevad seejärel enesetapu, iseloomustavad vanem iga, rohkem kui ühe lapse tapmine, lahutusprotsess ning depressiivsed häired. Need omadused esinesid pigem nendes isades, kes tegid enesetapu, kui nendes, kes enesetappu ei teinud. Filitsiidi toime pannud vanemaid, kellel ei olnud enese vastu suunatud käitumist, iseloomustas lapse väärkohtlemine enne lapse tapmist. Suitsiidseid mehi iseloomustavad järgmised omadused: vanema-ealisus, ähvardavad enesetappu teha, ähvardavad oma elukaaslast tappa, depressiivsed, tapavad suure tõenäosusega mitu inimest, ajendatud elukaaslase eemaletõukavast käitumisest (Léveillé, *et.al.*, 2007, pp. 287-295).

Peksmised moodustasid suure osa tapmistest, mis olid toime pandud kasuisa poolt, kuid bioloogiliste isade puhul valiti ohvri tapmiseks kas tulirelv või lämmatamine. Suurele hulgale tapmistele, mis olid toime pandud bioloogilise isa poolt, järgnes enesetapp või uksoritsiid. Sama käitumist kasuisade puhul täheldati minimaalselt. See toetab teooriat, et riskid, mis tulenevad erinevatest peretüüpidest, peegeldavad vanemate hoolivust, mis on eeldatavad vanemliku motivatsiooni evolutsioonilisest mudelist. Seda toetab ka fakt, et suur osa isasid, kes tapsid oma geneetilised lapsed, erinevalt kasuisadega, kes tapsid oma kasulapsed, sooritasid peale tegu enesetapu (Daly and Wilson, 1994, pp. 207-217). Seda, et bioloogilised isad sooritavad peale tapmist enesetapu, erinevalt kasuisadega, kinnitab ka 1995. aastal läbi viidud uuring (Wilson, *et.al.*, 1995, pp. 275-291). Sama käitumine kehtib ka filitsiidi toime pannud emade kohta (Daly & Wilson, 1998, pp. 519-524).

Mõned uuringud näitavad, et kasuvanemad väärkohtlevad oma lapsi suurema tõenäosusega ja tapavad oma lapse väljaminekute suurenemise tõttu, mis on seotud mitte suguluses oleva lapse kasvatamisega. Kasuvanemate tendents valida lapse tapmiseks brutaalsem ja vägivaldsem viis, ilmestab nende kibestumust ja vimma, võrreldes bioloogiliste vanematega (Daly & Wilson, 1998, pp. 431-456).

1.4 Familitsiid, millele järgneb enesetapp

Familitsiidi saab defineerida pere (enamasti siis naise ja/või laste) tapmisega, mis hõlmab mitut ohvrit. Osade juhtumite puhul on mees depressioonis ja kõhklev, kes tajub tulevaid raskeid aegu enda ja oma pere jaoks ning näeb familitsiidi ainsa väljapääsuna. Analüüsitud andmete põhjal nähtub, et familitsiid on rohkem sarnane uksoritsiidiga, kui filitsiidiga. Näiteks familitsiidi toime pannud mehed olid sarnases vanusegrupis uksoritsiidi toime pannud meestega, mitte filitsiidi toime pannud meestega. Familitsiidi juhtumites olid lapsed vanemad, kui filitsiidi juhtumites, seda vähemalt Inglismaa ja Walesi näitel. Lapsed familitsiidi juhtumite puhul on harva ise mehe pettumuse ja vaenulikkuse otsesed sihtmärgid. Nende tulemuste põhjal võib öelda, et riskifaktorid familitsiidi puhul samastuvad pigem uksoritsiidiga, mitte filitsiidiga. (Wilson, *et.al.*, 1995, pp. 275-291).

Familitsiidi toime pannud isikud jagatakse kaheks kategooriaks. Esimene kategooria on vahendatud enesetapp (*suicide-by-proxy*) ja teine kategooria on vahendatud tapmine (*murder-by-proxy*). Vahendatud enesetapp tähendab seda, et mees, kes tunneb ennast perekonna saatuse üle vastutavana, tapab oma pere ja võtab ka endalt elu. Mees tapab oma pere, et kaitsta oma naist ja lapsi tulevastest raskustest kas töö kaotamise või lahkuminekutõttu. Vahendatud tapmine tähendab seda, et ohvrid valitakse, sest neid peetakse sihtgrupiks, kelle vastu kättemaksuakti teostatakse. Sellise loogika järgi võib mees tappa oma lapsed, sest ta seob neid oma naisega, ehk soovides naisele millegi eest kätte maksta, tapab mees oma lapsed (Frazier, 1975, pp. 191-200).

Arvatakse ka, et familitsiid, on mehe dramaatiline peegeldus omamisvajalikust käitumisest oma naise ja laste vastu. Canadas 1974-1983 aastatel toime pandud familitsiididest järgnes 23st juhtumist 10 juhtumi puhul peale tapmist kohe enesetapp (Serran and Firestone, 2004, pp. 1-15). Daly and Wilson (1988) spekulatsioonid, et suitsiidsed mehed tapavad oma perekonna seetõttu, et nad arvavad, et pere ei saa ilma meheta hakkama. Autorite arvates planeerimata enesetapp kahetsusest on harv nähtus ning tavaliselt jätab teo toimepanija kirju, märkmeid, või midagi sarnast, seletamaks oma teo planeeritust. Tapmine, kus on mitu ohvrit (naispartner ja tema armuke, naispartner ja lapsed) on peaaegu alati tegu, mis on toime pandud mehe poolt. Mehe vajadus pere omada ja kontrollida laienevad lastele, armukadedus laieneb nendele meestele, keda ta peab oma partneri suhtes rivaalideks, või

teistele inimestele, kes proovivad naist mehe eest kaitsta. Nendel juhtudel tapab mees lisaks oma naisele ka need isikud.

2008. aastal läbi viidud uuringus, kus analüüsiti 1953-2006. aastal Hollandis esinenud 23 erinevat familitsiidi juhtumit, leiti, et väga vähesed familitsiidi toime pannud isikud olid varem vägivaldsete tegude eest süüdi mõistetud. Sellele tuginedes võib olla vägivaldsest minevikust kui riskifaktorist meeleehtliku familitsiidse mehe tuvastamisel vähe kasu. Isiksushäire koos nartsissistlike ja sõltuvuslike omadustega olid sageli esinevad. Võimalikud ennetusmeetmed familitsiidi jaoks võivad laieneda ka uksoritsiidile ja filitsiidile, sest sündmused on omavahel seotud ning neid toime panevad inimesed on samuti sarnased. Isikute hulgas, kus vaimne häire, samuti isiksuse häire, esinevad koos päris või tajutava ohuga perele, peaksid arstid väga tõsiselt hindama peresisesid suhteid ning arvestama sellega, et traditsioonilised riskianalüüsid võivad sellistel juhtudel alt vedada. Erilist muret tekitab ka see, kui peres olevatel inimestel on juurdepääs tulirelvadele (Liem and Koenraadt, 2008, pp. 306-318). Lahkumine on juba riskifaktor iseenesest ning pereliikmete tapmised toimuvad pigem lahus olevate paaride, mitte koos olevate paaride puhul. Paljudel juhtudel isegi kui on olnud märke teo toimepanija vaimse tervise halvenemise kohta, ei otsinud mehed selle probleemi jaoks abi (Johnson, 2006, pp. 448-463).

2014. aastal tehtud uuringus analüüsiti Lääne-Austraalias 1986.-2005. aastal toime pandud üheksat erinevat familitsiidi juhtumit ning leiti, et igas toime pandud teos oli toimepanija mees. 7 juhtumi puhul oli enne tapmist toimunud lahkumine. 7 juhtumi puhul suri mees enesetapu tagajärjel ning 2 juhtumi puhul jäi mees enesetapukatse järel ellu. Kokku kaotas elu 21 last vanuses 1-10 aastat, kellest 11 olid tüdrukud ja 10 poisid. Peamine toimepanemise viis oli vingugaasi mürgitus ning pussitamine. Põlema panemist ja tulistamist oli mõlemat üks juhtum. 6 juhul olid lapsed tapmise ajal isa hoolde antud, 2 juhul toimus tapmine kodus ning ühel juhul lapsed rööviti kodust. Kõikide juhtumite puhul iseloomustas abielusid või suhteid koduvägivald ning ähvardamine. Juhtumitega seotud olevaid isikuid intervjuerides iseloomustasid nad mehi kui armukadedad, ekstsentrilised, kontrollifriigid, omamisvajadusega ning nendega oli raske koos elada, mis põhjustas lahkuminekku (Johnson and Sachmann, 2014, pp 100-113).

1.5 Pereväline tapmine, millele järgneb enesetapp

H-S väljaspool kodust keskkonda, mis pole seotud lähedaste inimestevaheliste suhetega, on väga harva esinev juhtum. Koolitulistamisi ning massimõrvasid kajastatakse meedias palju ning need külavad palju avalikku huvi. Massiliste ohvritega koolitulistamisi on lähiajaloo olnud 2002. aastal Saksamaal Erfurtis, kus oli 16 ohvrit ning 2009 Winnendenis, kus oli 15 ohvrit. Soomes olid sellised juhtumid 2007. aastal Tuusulas kaheksa ohvriga ja 2008. aastal Kauhajokis kümne ohvriga. Kõikidel nendel juhtudel järgnes tulistamisele enesetapp või provotseerisid isikud politseid neid tapma (Liem & Oberwittler, 2011, p. 202-203). Iseloomujooned, mis soodustavad noorukeid tegema sellist tegu, on seotud nartsissistliku isiksuse häirega, mis teevad nad haavatavaks allakäigu ja sotsiaalse tõrjumise vastu. Üldistes joontes on õpilastest kurjategijad kiusamise ohvrid ja neil ei ole palju inimesi, kellega nad üldse suhtlevad (Wike and Fraser, 2009, pp. 162-169). Sellised õpilased tunnevad vimma ja viha oma klassikaaslaste ja õpilaste vastu. Planeeritud enesetapp, idee kättemaksust ning postuumne kuulsus on tähtsad motivaatorid massitapmistele esinemisel (Melroy, *et.al.*, 2004, pp. 291-309).

Melroy, *et.al.* (2004, pp. 291-309) viisid läbi uuringu, mis analüüsis Põhja-Ameerika massimõrvasid aastatel 1949-1999. Autor analüüsis kokku 64 juhtumit (30 täisealised, 34 alaealised). Valdav osa juhtumitest on toime pandud pärast 1985. aastat. Autor leidis uuringu tulemusena, et 70% noorukitest ja 94% täisealistest olid eraklikud, ehk suhtlesid teistega minimaalselt ja olid peamiselt üksikud. 40% noorukitest ja 43% täisealistest olid vägivaldse minevikuga. Vägivaldset minevikku defineeris autor vähemalt ühe fikseeritud vägivaldse teo esinemisel inimese, looma või vara vastu. Vägivaldset tegu vara vastu arvestati ainult noorukite seas.

Vägivaldsed teod varieerusid alates rünnakutest perekonna, naabrite, vanglakaaslaste, tuttavate või võõraste vastu kuni inimese või looma tapmiseni. 50% täiskasvanutel ja 23% noorukitel on olnud probleeme vaimse tervisega. Peamised probleemid olid skisofreenia, raske depressioon või luulude all kannatamine. 63% koolis tapmise toime pannud noorukitest kannatasid tapmise ajal depressiooni all. Massimõrvade puhul olid nartsissistlikud, antisotsiaalsed ja paranoilised iseloomujooned käige läbivamad. 62% noorukitest on minevikus kuritarvitanud või tarvitasid alkoholi ja narkootikume, näiteks kokaiini, amfetamiini, kanepit, heroini, PCP-d ja LSD-d. 59% noorukitest ja 90%

täiskasvanutest kogesid enne tapmiste toimepanemist ärritavat või endast välja viivat sündmust, ehk midagi, mis oli isikule emotsionaalselt või mentaalselt häiriv. 48% noorukitest ja 63% täiskasvanutest olid huvitatud vägivallast ja sõjast. Peamised huvid olid suurel hulgal relvade ja nugade omamine, sõjateemaliste materjalide omamine, regulaarne lasketiirus käimine, sõjaaegsete asjade ja varustuse omamine ja võitluskunside praktiseerimine.

Relvade kättesaadavus teismeliste seas ja koolitulistamiste esinemine toob endaga kaasa arutelusid relvade regulatsioonide kohta, sest koolitulistamiste puhul on paljudel juhtudel tegemist olnud relvafanaatikutega. Vaatamata sellele, et koolitulistamine on oma loomult ootamatu, on selliste juhtumite puhul enne koolitulistamist teo toimepanijate poolt täheldatud ähvardusi ja vihjeid võimalikule vägivallale (Fritzon and Brun, 2005, pp. 53-71).

Kokkuvõtteks võib öelda, et kõikide kirjeldatud sündmuste puhul saadavad neid sarnased tunnused. Sarnasteks tunnusteks võib nimetada näiteks korduvaid motiive ja toimepanijate karakteristikuid. Kuigi ohvrid nende tapmiste puhul on erinevad, siis tapmiste põhjused on läbivalt seotud vaimse tervise, alkoholi või narkootikumide ning koduste probleemidega. Potentsiaalsete tapjate kohta on loodud riskigrupid, kes peaksid olema suurendatud järelevalve all ja neile oleks vaja leida professionaalset abi ja nõustamist, et traagilisi tagajärgi vältida.

2. EMPIIRILINE UURING

2.1 Uuringu meetodid, protsess ja valim

Lõputöös püstitatud uurimisküsimustele vastamiseks ja lõputöö eesmärgi saavutamiseks kasutati uurimisstrateegiana juhtumiuurimust (Hirsjärvi, *et.al.*, 2004, lk 125-126). Juhtumiuurimus on sobiv strateegia juhul, kui püstitatakse „kuidas“ või „miks“ küsimusi ning uuritavaks objektiks on tegelikus elus aset leidv sündmus (Yin, 2003, pp. 6-9).

Uuritavateks juhtumiteks leidis autor Eestis toime pandud tapmised, millele järgneb enesetapp, vahemikus 1993-2019. Töö raames viiakse läbi kvalitatiivne ja kvantitatiivne uuring, sest töö hõlmab intervjuude ja juhtumiuurimuste (*case study*) põhjal analüüside tegemist (Hirsjärvi, *et.al.*, 2004, lk 151-156, 130-149).

Andmekogumismeetodina kasutatakse poolstruktureeritud ekspertintervjuusid (Flick, 2009, p. 165) ning dokumendianalüüsi (Flick, 2009, pp. 255-259). Autori poolt läbi viidud ekspertintervjuudest sai autor infot 15 erineva Eestis toimunud juhtumi kohta, millest 13 juhtumi asjaolude kohta oskasid intervjuueeritavad detailselt rääkida. Lõputöö raames teostati dokumendianalüüs lõpetatud kriminaalmenetluste toimikutest, kus oli toime pandud tapmine ning menetlus seejärel subjekti surma tõttu lõpetatud. Autor analüüsis lõputöö raames kõiki kättesaadavaid intervjuudest tuvastatud juhtumite toimikuid, mida oli kokku 7. Kõige vanem toimik oli aastast 2007.

Autor viis läbi poolstruktureeritud ekspertintervjuud ettekavatsetud valimiga mõrvade ja tapmiste uurimisega seotud asutuste juhtivametnike ja spetsialistidega ehk püüti leida tüüpilised esindajad antud teema uurimiseks. Ettekavatsetud valimi puhul valitakse liikmed valimisse lähtudes nende teadmistest, kogemustest ja eriteadmistest mingi grupi kohta (Õunapuu, L., 2012). Valimi moodustamisel oli lõputöö eesmärgiks välja selgitada juhtumitega tegelenud või kokku puutunud ametnike seisukohad lõputöös käsitletud uurimisküsimuste kohta ning Eestis esinenud juhtumite kirjeldamine. Kokku intervjuueeriti 5 eksperti, kes olid kas PPA või Sisekaitseakadeemia töötajad. Intervjuueeritavateks olid Tanel Tiks, Rait Pikaro, Kalle Vall, Hisko Vares ning üks anonüümseks jääda sooviv ekspert, kellele anti nimi „Intervjuueeritav 5“. Intervjuueeritud ekspertide keskmine töökogemus oma valdkonnas on 25 aastat ning 3 intervjuueeritavat töötavad juhtivatel ametikohtadel.

Andmeanalüüsimetodina rakendatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis lubab autoril analüüsida ka ridade vahele peidetud tähendusi ja kodeerida teksti autori vihjeid, kavatsusi ning eesmärke (Titscher, *et.al.*, 2000, pp. 55-73). „Kvalitatiivne sisuanalüüs on kommunikatiivset konteksti arvestav, intensiivne ja võrdlemisi paindlik tekstianalüüs, milles järgitakse süstemaatilisi reegleid tekstide sisu ja tähenduste kodeerimiseks. Kvalitatiivse sisuanalüüsi käigus püütakse saada ülevaade uuritavast tekstist kui tervikust ja näha teksti ja/või autori mõtteavalduste terviklikku mustrit või struktuuri“ (Kalmus, *et.al.*, 2015).

Tabel 1. Intervjueeritavate andmed, läbiviimise ajad ning kohad, intervjuude kestused (Autori koostatud)

	Intervjueeritav	Ametinimetus	Kogemus	Intervjuu läbiviimise koht ning aeg	Intervjuu kestus
1	Tanel Tiks	Endine PPA Ida prefektuuri uurija	28 a	01.03.2021, Tallinn	1 h 22 min
2	Rait Pikaro	PPA Põhja prefektuuri narko- ja organiseeritud kuritegude talituse juht	19 a	04.03.2021, Tallinn	36 min
3	Kalle Vall	PPA Lõuna prefektuuri Tartu politseijaoskonna isikuvastaste vägivallakuritegude juhtivuurija	24 a	09.03.2021, Tartu	31 min
4	Hisko Vares	PPA Põhja prefektuuri kriminaalbüroo isikuvastaste kuritegude talituse juht	24 a	17.03.2021, Tallinn	1 h 31 min
5	Intervjueeritav 5	Sisekaitseakadeemia lektor	30 a	15.03.2021, Tallinn	39 min

Intervjuude läbiviimise eel tutvustati intervjueeritavatele lõputöö eesmärki, metoodikat ja valimit ning küsiti täpsustavaid andmeid valdkonna kogemuse, isikuandmete avaldamise ning töökoha kohta. Intervjuude keskmine kestus oli 47 minutit. Kõik intervjuud salvestati vastavalt intervjueeritavate nõusolekule täies mahus ning transkribeeriti autori poolt sõnasõnalt. Lõputöö teooria ja püstitatud uurimisküsimuste alusel moodustati 4 kategooriat, mille alla koostati koodid ja nende esinemine intervjuudes ning esinemissagedus. Kooditabelisse moodustati 4 põhikategooriat: juhtumid, sündmuse esinemissagedus Eestis, peamised probleemid/põhjused ja teole eelnevad sündmused ning riskigrupid ja

ennetamine. Ekspertintervjuude kodeerimistabel 9 on toodud lõputöö lisas 2. Ekspertintervjuu küsimuste tabel 8 on toodud lõputöö lisas 1.

2.2 Juhtumite ja toimikute analüüs

Lõputöö raames leidis autor Eestis esinenud juhtumeid intervjuude ja toimikute põhjal kokku 15 ning koostas nendest koodava ülevaatliku tabeli.

Tabel 2. Juhtumitabel Eestis esinenud tapmistest, millele järgneb enesetapp (Autori koostatud)

Juhtum	Subjekt	Ohvrid	Tapmise motiiv	Aeg, koht	Tapmise meetod	Enesetapu meetod	Enesetapu motiiv
1	Mees, 19	4	Vaimsed probleemid, konfliktised suhted	1993, Tartu	Tulirelv	Tulirelv	Süümepiin, väljapääsmatu olukord
2	Mees, 24	1	Võlad, lahkuminek, armukadedus	1997, Tartu	Kägistamine	Tulirelv	Teadmata
3	Mees, 25	1	Paanika, hirm	1998, Taebla	Kägistamine	Poomine	Süümepiin, tervis
4	Mees, 19	1	Hirm, adrenaliin, narkojoove, kuriteo varjamine	1999, Tallinn	Tulirelv	Tulirelv	Väljapääsmatu olukord, kinnipidamine
5	Mees, 34	3	Võlad, peretülid	2002, Tallinn	Tulirelv	Tulirelv	Süümepiin, väljapääsmatu olukord
6	Mees, 40	1	Omakasu, äriline eesmärk	2004, Tallinn	Tulirelv	Poomine	Süümepiin, vangistus, vaimne seisund
7	Mees, 33	1	Armuvalu, armukadedus, vaimne seisund	2006, Tallinn	Tulirelv	Tulirelv	Väljapääsmatu olukord, vangistus
8	Mees, 33	3	Vaimne seisund, võlad, peretülid	2007, Tallinn	Kägistamine	Poomine	Süümepiin, Väljapääsmatu olukord, lootusetus
9	Mees, 31	1	Lahkuminek, stress, kurbus, depressioon	2010, Tartu	Tulirelv	Tulirelv	Vaimne seisund, purunenud suhted
10	Naine, 33	1	Armukadedus, hülgamishirm	2013, Tartu	Kägistamine	Poomine	Depressioon, süümepiin

11	Mees, 28	1	Armukadedus, armuvalu, lahkuminek	2014, Tallinn	Teadmata, pole tuvastatav	Poomine	Süümepiin, kahetsus
12	Mees, 46	1	Lahkuminek, armukadedus, vaimne seisund	2016, Tallinn	Kägistamine	Terariista põhjustatud verekaotus	Süümepiin, väljapääsmatu olukord
13	Mees, 34	1	Kuriteo varjamine, konflikt	2017, Nõo	Kägistamine	Poomine	Süümepiin, stress, vangistus
14	Mees, 29	1	Tüli, alkoholist tingitud seisund	2018, Saarde	Pussitamine	Poomine (katse)	Süümepiin, kahetsus
15	Mees, 30	1	Konflikt, vaimne seisund, riivatud õiglustunne	2019, Tallinn	Tulirelv	Tulirelv	Vaimne seisund, väljapääsmatu olukord

Juhtumikirjeldused toob autor toimikute ja intervjuude põhjal lühidalt välja.

Juhtum 1: 19-aastane mees tappis 1993. aastal Tartus oma onu ja tema pere. Kokku oli ohvraid 4: onu (43 a), onu naine (41 a) ja nende 2 last (12 a, 14 a). Kõik ohvrid tapeti öösel ja une pealt. Tapmine pandi toime teenistuspüstolist ning tapmise põhjus oli arvatavasti konfliktised suhted onuga ning vaimsed probleemid ja nõrgad närvid, sest onu oli maailma liider ja tapja oli politseikonstaabel. Tapja ei suutnud onu tegemisi pealt vaadata ja teravdatud õiglustunne ning narkootikumide ja alkoholi tarbimine viisid tapmiseni. Tapja sooritas vahetult peale tapmist enesetapu samast püstolist ja selle põhjuseks oli suure tõenäosusega süümepiin ning väljapääsmatu olukord. Võib arvata seda, et enesetapp oli ettekavatsetud tegu.

Juhtum 2: 24-aastane mees kägistas 1997. aastal Tartus oma 20-aastase naise ning tegi keldris enesetapu, tulistades endale automaatrelvast 3 lasku pähe. Naise surnukeha leiti paar päeva hiljem korterist diivani tagant, kui ta oli jäljetult kadunuks jäänud. Tapmise põhjuseks võis olla lahkuminek, armukadedus ja teo toimepanijal olid ka rahalised probleemid võlausaldajaga. Enesetapu motiivi ei ole võimalik selle juhtumi puhul tuletada ega kindlaks teha.

Juhtum 3: 25-aastane mees kägistas koos kaasosalistega 1998. aastal Taebles pantvangi võetud 30-aastase mehe. Pantvangi eest nõuti tema naiselt raha ning peale raha kättesaamist tapeti pantvang ära. Tapmise motiiv oli suure tõenäosusega hirm ja paanika, sest pantvang oli kogu sündmuse ajal narko- ja alkoholijoobes, mistõttu ei suutnud ta vastupanu osutada.

Kaineks saades oleks pantvang tema kinnihoidjatele kätte maksnud ja seda kardetigi. Tapmise üks osalisi sõitis peale juhtumit Riiga ning tegi hotellis enesetapu poomise teel. Enesetapu põhjused oli kindlasti süümepiinad ning halb füüsiline tervis, sest isik oli autoõnnetuse tulemusena invaliid ja käis karkudega. Samuti ei olnud isikul tööd ega raha.

Juhtum 4: 19-aastane mees tappis tulirelvast 1999. aastal Tallinnas takso kirjadega sõidukit kontrollima läinud 24-aastase patrullpolitseiniku ja põgenes sündmuskohalt. Tapmise põhjus oli ilmselt see, et kaks poissi olid eelnevalt tapnud taksojuhi ning sõitsid taksoga ringi, mille patrullpolitseinik juhuslikult peatas. Tapmine oli ajendatud tõenäoliselt adrenaliinist, hirmust ja narkojoobest. Kahtlustatav tappis ennast kinnipidamisel, kui jooksis politsei eest ära ning ühel hetkel jäi seisma ja lasi endale püstolist kuuli pähe. Enesetapp oli tingitud tõenäoliselt väljapääsmatust olukorrast ja kinnipidamisest. Tapmise ja kinnipidamise vahel oli mitu nädalat ja selle aja jooksul jõudis närvipinge ja stress kinnipidamise kartuses piisavalt koguneda.

Juhtum 5: 34-aastane mees tappis 2002. aastal Tallinnas, Lasnamäel oma ema (71 a), naise (32 a) ning lapse (6 a). Tapmine pandi toime teenistuspüstoliga. Mees tegi vahetult peale tapmist ja häirekeskusesse helistamist samast teenistusrelvast enesetapu. Tapmise põhjuseks võisid olla rahalised probleemid, täpsemalt suured võlad ning pinged pereelus. Mehest jäi maha ka hüvastijätukiri, milles oli vihjeid teo plaanituse kohta, kuid teo motiive kirjeldatud ei olnud. Enesetapu põhjus oli tõenäoliselt väljapääsmatu olukord ja süümepiin.

Juhtum 6: 40-aastane mees tappis 2004. aastal Tallinnas tulirelvaga oma äripartneri raha saamise ehk omakasu eesmärgil. Teo panid toime kaksikutest vennad ja kahtlustavate tabamiseks läks mitu kuud. Üks kahtlustavatest tegi enesetapu arestimajas peale kinnipidamist poomise teel. Enesetapp oli ajendatud süümepiinast ja häbist tapetu perekonna ees, samuti vaimsest seisundist.

Juhtum 7: 33-aastane mees tappis Tallinnas, Mustamäel, Puuviljaparadiisi ees 2006. aastal oma tuttava ja lähedase 33-aastase naise. Tapmine pandi toime tulirelvaga ja põhjuseks oli armuvalu, armukadedus ja vaimne seisund. Mees tegi tulirelvast endale kuuli pähe lastes enesetapu pärast politsei eest põgenemist ja tupikolukorda jäämist. Enesetapp oli suure tõenäosusega ajendatud vangistusest ja väljapääsmatust olukorrast.

Juhtum 8: 33-aastane mees tappis 2007. aastal Tallinnas, Mustamäel kägistamise teel oma naise (30 a) ja 2 tütart (8 a, 7 kuud). Teo toimepanemise järel asetas mees ohvrid voodisse

pikkuse järjekorras. Tapmise põhjused võisid olla vaimsed probleemid, hasartmängusõltuvus, rahalised probleemid ja pingelised suhted perekonnas. Mees tegi enesetapu poomise teel mõnda aega peale tapmiste toime panemist.

Juhtum 9: 31-aastane mees tappis 2010. aastal Tartus tulirelvast oma 24-aastase tüdruksõbra. Tapmine toimus parklas seismas sõiduautos. Tapmise õhtul oli mees alkoholi tarvitanud ja tuttavate sõnul muutus ta alkoholi tarvitades vägivaldseks ning ärritus kergesti. Tapmise põhjus oli tõenäoliselt lahkuminek ja tüdruksõbra soov eluga edasi minna. Mees sooritas vahetult peale naise tapmist samast relvast lasuga pähe enesetapu. Enesetapu põhjus oli suure tõenäosusega stress, kurbus, lootusetus ning vaimne seisund.

Juhtum 10: 33-aastane naine kägistas 2013. aastal Tartus oma 31-aastase tüdruksõbra ning pani surnukeha koos autoga põlema. Politsei saabudes proovis naine ennast koos lapsega põlema panemise teel tappa. Tapmine pandi toime tõenäoliselt armukadedusest ja hülgamishirmust. Enesetapu tegi kahtlustatav 3 kuud hiljem vanglas poomise teel. Enesetapu põhjus oli tõenäoliselt ajendatud süümepiinast, vaimsest seisundist, hirmust vangistuse ja lapse tuleviku ees.

Juhtum 11: 28-aastane mees tappis 2014. aastal Tallinnas oma 23-aastase naise. Tapmise viisi ei olnud võimalik ekspertiisiga kindlaks määrata. Tapmise põhjus oli tõenäoliselt lahkuminek ja armukadedus. Mees tappis ennast vahetult peale oma naise kadumist poomise teel ning hüvastijätukirjas mainis, et ei tahtnud oma naise surma. Ohvri surnukeha leiti mitu nädalat hiljem juhusliku möödakäija poolt. Enesetapp oli tõenäoliselt ajendatud süümepiinast ja kahetsustundest tehtu üle.

Juhtum 12: 46-aastane mees kägistas 2016. aastal Tallinnas kodus oma 42-aastase naise. Tapmine oli tõenäoliselt ajendatud alkoholismist, lahkuminekust, pingelistest suhetest perekonnas, madalast enesehinnangust, vaimsest seisundist ning armukadedusest. Enesetapp pandi toime vahetult peale tapmist terariistaga ning surma põhjus oli verekaotus. Enesetapu motiiv võis olla süümepiin ja samuti väljapääsmatu olukord, lootusetus ja raske alkoholijoove.

Juhtum 13: 34-aastane mees lõi 2017. aastal Nõo lähistel kiviga ja kägistas surnuks 44-aastase mehe. Tapmine pandi toime kuriteo varjamiseks, nimelt oli tapja salakütt ja ohver talle peale sattunud jahimees, kellega tekkis konflikt. Mees peitis surnukeha ära ning tegi

enesetapu kinnipidamise esimesel ööl arestimajas poomise teel. Enesetapu põhjus oli ilmselt süümepiin, stress, teo teadvustamine ning mure pere pärast.

Juhtum 14: 29-aastane mees pussitas 2018. aastal Saarde külas olmetüli käigus 29 korda oma 42-aastast naist, kes suri saadud vigastustesse. Mehe ja naise vahel oli juba varasemalt ka vägivaldseid juhtumeid toimunud. Mees teatas juhtunust ise ligi 5 päeva hiljem piirkonnapolitseinikule. Tapmine pandi toime tüli käigus ning rahustite ja alkoholi mõju all. Mees proovis teha arestimajas poomise teel enesetappu, kuid arestimaja töötaja ja kiirabi suutsid mehe elu päästa. Enesetapu ajendiks oli süümepiin ja kahetsus.

Juhtum 15: 30-aastane mees tappis tulirelvast 2019. aastal Tallinnas 32-aastase taksojuhi ja haavas teist 58-aastast taksojuht raskelt. Tapmise põhjus võis olla varasem konflikt taksojuhtidega, vaimne seisund ning riivatud õiglustunne. Mees tegi enesetapu pool ööpäeva hiljem vahetult enne politsei poolt kinnipidamist bussipeatuses samast relvast lasuga pähe. Enesetapu põhjus oli suure tõenäosusega väljapääsmatu olukord ja vaimne seisund.

Vastavalt Marzuk, *et.al.* (1992, pp. 3179-3183) klassifikatsioonisüsteemile, liigitab autor Eestis esinenud juhtumid juhtumitüüpide järgi tabelisse. Lapse H-S juhtumeid Eestis autori analüüsitud juhtumite põhjal esinenud ei ole. Intiimpartneri H-S ja pereväline H-S on Eestis esinenud analüüsitud juhtumite põhjal 6 ja peresisene H-S kolmel korral. Peresisese H-S alla loeb autor juhtumeid, kus lisaks elukaaslasele on ohvriteks ka lapsed või muud pereliikmed. Intiimpartneri H-S toime pannud isikutest olid 5 mehed ning 1 naine. Ülejäänud juhtumitüüpide teo toimepanijad olid kõik meessoost. Tabelisse on lisatud ka konkreetsete juhtumite numbrid vastavalt juhtumitüübile.

Tabel 3. Tapmiste, millele järgneb enesetapp juhtumitüübid ja esinemiste arv koos esinenud juhtumi numbriga (Autori koostatud)

Juhtumitüüp	Juhtumi esinemise arv ja juhtumi number
Intiimpartneri H-S	6 (juhtumid nr 2, 9, 10, 11, 12, 14)
Lapse H-S	0
Peresisene H-S	3 (juhtumid nr 1, 5, 8)
Pereväline H-S	6 (juhtumid nr (3, 4, 6, 7, 13, 15)

Võrreldes teoreetiliste käsitlustega nähtub Eestis toime pandud intiimpartneri H-S juhtumite ja toimikute analüüsist sarnaseid karakteristikuid. 84% teo toimepanijatest olid

mehed ehk viie juhtumi puhul oli subjektiks mees ning ühe puhul naine. 50% juhtumitest nähtus toimiku või intervjuu analüüsi põhjal, et teo toimepanijad olid depressioonis või nähtavalt depressiivses seisundis. Teoreetilises osas käsitletud 1990. aastal USA-s läbi viidud uuringus olid teo toimepanijatest 95% mehed ning depressioonis oli neist 75% (käesolev töö, lk 10). Eestis esinenud analüüsitud intiimpartneri H-S juhtumitest 67% olid põhjustatud purunenud lähisuhtest ja samuti 67% juhtumite puhul oli tapmise motiiviks ka armukadedus. Autori leitud tulemused on kõrgemad, kui teoreetilises osas käsitletud 1990.-1999. aastal Rootsis läbi viidud uuringus, kus purunenud lähisuhtest olid põhjustatud üle 40% juhtumitest ning armukadedus oli 20% juhtumite teo motiiviks (käesolev töö, lk 12).

Peresise ehk familitsiidi H-S toime pannud isikud jagatakse vastavalt teoreetilises käsitluses toodud teooriale kaheks: vahendatud enesetapp ja vahendatud tapmine (käesolev töö, lk 18). Autor saab teha järeldused kolme Eestis esinenud ja analüüsitud juhtumi kohta. Kahe juhtumi puhul kuuluvad need vahendatud enesetapu kategooriasse ehk mees tapab ennast ja enda pere, et kaitsta neid tulevastest raskustest rahaliste probleemide, töö kaotamise või lahkumineku tõttu. Kolmas juhtum läheb vahendatud tapmise kategooria alla, sest ohvrid valiti suure tõenäosusena sihtgrupiks, kelle vastu kättemaksuakti teostati. Kõikide analüüsitud juhtumite puhul sarnaneb see teoreetilises osas käsitletud 2008. aastal Hollandis läbi viidud uuringuga, kus leiti, et väga vähesed familitsiidi toime pannud isikud olid varem vägivaldsete kuritegude eest karistatud (käesolev töö, lk 18). Autori analüüsitud juhtumite puhul ei olnud nendest ühegi puhul viiteid varasematele vägivaldsetele tegudele ega vägivaldsete tegude eest süüdi mõistmisele. Sellele tuginedes võib olla ka Eesti juhtumite puhul vägivaldsest minevikust kui riskifaktorist familitsiidse mehe tuvastamisel vähe kasu. Teoreetilises osas Daly and Wilson (1988) poolt välja toodud arvamuse kohta, et planeerimata enesetapp kahetsusest on familitsiidide puhul harv nähtus ja tavaliselt jätab teo toimepanija kirju, märkmeid või midagi, mis seletaks tema teo planeeritust, leiab kinnitust ka autori analüüsitud juhtumites. Juhtumi üksikasjade ja teo toimepanijate käitumise põhjal, samuti tapja jäetud hüvastijätukirja põhjal, võib eeldada, et kõigi kolme juhtumi puhul olid tapmine ja enesetapp planeeritud. Kahel juhul oli tapmine ja enesetapp toime pandud tulirelvaga, mille juurdepääsetavuse probleemsust rõhutas ka teoreetilises osas käsitletud autor (käesolev töö, lk 19).

Pereväline H-S on autori töös teoreetilises osas käsitletud koolitulistamiste ning massimõrvadena, kuid Eestis analüüsitud juhtumitest ei kuulu ükski nende tegude hulka. Analüüsitud juhtumites ei ole ühelgi puhul ohvreid rohkem kui üks ning peamised tapmiste

põhjused on omakasu, kuriteo varjamine ning konflikt. Autor toob tabelina välja tapmiste ja enesetappude tegemise meetodid. Kõige sagedamini esinev tapmise meetod oli tulirelv, mida esines 7 juhtumi puhul. Kägistamist esines 6 juhtumi puhul ning pussitamist 1 juhtumi puhul. Ühe esinenud sündmuse puhul ei olnud võimalik ekspertiisiga tapmise meetodit kindlaks teha ning see on tabelis märgitud vastavalt. Enesetapu meetoditest oli kõige sagedamini esinev tulirelv, mis tuvastati 7 juhtumi puhul. Poomist esines 6 juhtumi puhul, millest 1 oli katsestaadiumis. Terariista kasutati enesetapu tegemiseks ühe juhtumi puhul.

Tabel 4. Tapmise ning enesetappude meetodid koos esinemiste arvudega (Autori koostatud)

Tapmise meetod	Esiemiste arv
Tulirelv	7
Kägistamine	6
Pussitamine	1
Teadmata	1
Enesetapu meetod	Esinemiste arv
Tulirelv	7
Poomine	5
Poomine (katse)	1
Terariist	1

Eestis esinenud juhtumite kohta koostas autor tabeli teo toimepanijatest, ohvritest ning nende vanuserühmadest. Tabelis on märgitud vanuserühmad ning esinemiste arvuna teo toimepanijate ja ohvrite vanusevahemikud. Kõikide juhtumite põhjal on arvatud keskmine vanus nii teo toimepanijate kui ohvrite kohta. Kõige rohkem oli teo toimepanijaid vanusevahemikus 26-35 ja seda 9 juhtumi korral. Teo toimepanija, kes oli vanusevahemikus 18-25 esines 4 juhtumi puhul. Vanusevahemikud 36-45 ja 46-55 olid mõlemad esindatud ühe juhtumi puhul. Ohvrite kõige rohkema esinemisega vanusevahemik oli 26-35, kus hukkunuid oli 6. Vanusevahemikes <18 ja 36-45 oli ohvreid mõlemas 5. Vanusevahemikus 18-45 oli ohvreid 4, vanusevahemikus 66-75 1 ning ühe ohvri vanust ei olnud võimalik intervjuus saadud info kohaselt tuvastada. Teo toimepanijate keskmine vanus oli 30,5 ning neid oli juhtumite peale kokku 15. Ohvrite keskmine vanus oli 28,6 ja ohvreid oli kokku 22.

Tabel 5. Teo toimepanijate ja ohvrite vanusevahemikud ning nende esinemiste arv (Autori koostatud)

Teo toimepanija vanus	Esinemiste arv
<18	0
18-25	4
26-35	9
36-45	1
46-55	1
56-65	0
66-75	0
Teadmata	0
Keskmine vanus	Teo toimepanijaid kokku
30,5	15
Ohvrite vanus	Esinemiste arv
<18	5
18-25	4
26-35	6
36-45	5
46-55	0
56-65	0
66-75	1
Teadmata	1
Keskmine vanus	Ohvreid kokku
28,6	22

Autor liigitas Eestis toimunud juhtumite põhjal teo toimepanijate enesetapud kahte kategooriasse: kinnipidamisel ja vahetult peale tapmist. Jagades juhtumid nendesse kategooriasse, saame eeldada, et enesetapp oli mõjutatud erinevatest motiividest. Isikud, kes tegid enesetapu vahetult peale tapmist, olid tõenäoliselt rohkem mõjutatud teost tulenenud süümepeinast ja kahetsusest, mistõttu tapeti ennast lühikese aja jooksul peale teo toimepanemist. Tapmisele järgnenud vahetule enesetapule võis viidata ka see, et tegu ja enesetapp olid toimepanija poolt ette planeeritud. Isikud, kes tegid enesetapu kas kinnipidamise käigus või kinnipidamisasutuses, olid tõenäoliselt mõjutatud pigem hirmust vangistuse ees ning väljapääsmatust olukorrast. Samuti oli mõjuv faktor stress ning depressiivne seisund, mis tulenesid sellest, et teo toimepanija sai aru, mis vastutus selle teo eest järgneb. Eestis esinenud juhtumites tehti enesetapp vahetult peale tapmise toimepanemist kaheksal korral ning kinnipidamisel seitsmel korral. Täpsustades arve

protsentuaalselt, tehti tapmise järel enesetapp kinnipidamise käigus 47% juhtumitest ning vahetult peale tapmist 53% juhtumitest.

Tabel 6. Teo toimepanijate enesetappude liigid peale tapmise toimepanemist (Autori koostatud)

Enesetapud kinnipidamisel	Enesetapud vahetult peale tapmist
7	8

2.3 Ekspertintervjuude analüüs

Intervjuu küsimused olid formuleeritud vastamaks lõputöös püstitatud uurimisküsimustele. Poolstruktureeritud ekspertintervjuude käigus saadud info kohta koostas autor kooditabelisse 4 kategooriat.

Esimene kategooria „**Juhtumid**“ koosneb koodidest, millega kogus autor infot Eestis toimunud juhtumite ning nende üksikasjade kohta.

Teine kategooria „**Sündmuse esinemissagedus Eestis**“ koosneb koodidest, millega vastati lõputöös püstitatud uurimisküsimusele number 1: Kui tihti esineb Eestis tapmisi, millele järgneb enesetapp?

Kolmas kategooria „**Peamised probleemid/põhjused ja teole eelnevad sündmused**“ koosneb koodidest, millega vastati lõputöös püstitatud uurimisküsimusele number 2: Mis põhjustel toimub tapmine ning seejärel enesetapp?

Neljas kategooria „**Riskigrupid ja ennetamine**“ koosneb koodidest, millega vastati lõputöös püstitatud uurimisküsimusele number 3: Milline on selliste inimeste taust ja ohumärgid? ning uurimisküsimusele number 4: Kas seda sündmust on võimalik ennetada?

Vastates esimesele uurimisküsimusele, **kui tihti esineb Eestis tapmisi, millele järgneb enesetapp**, oli intervjuueeritavate poolt kõige sagedamini mainituks kood 2 ehk „väga madal“. Suurem osa intervjuueeritavatest olid seisukohal, et võrreldes üldiste tapmiste arvuga on H-S juhtumid harva esinevad ja nende esinemissagedus on väga madal.

Intervjuueeritav 2: Vaadates, kui palju tapmisi toimub Eestis aasta jooksul ja kui palju on seal sellega seoses kohe ka enesetapp, ütles mina, et ikkagi on suhteliselt harv juhus. Ja siis neid, kus kahtlustatav või tapja hiljem ennast tapab, need on veel harvemad.

Intervjueeritav 4: Et üldiselt niimoodi statistilises mõttes kindlasti probleeme ei ole, ei paista üldse teravalt silma, aastas 1-2 terve Eesti peale.

Teisele uurimisküsimusele, **mis põhjustel toimub tapmine ning seejärel enesetapp**, olid intervjueeritavate poolt kõige sagedamini mainitud koodid 3, 5, 6, 8, 10 ning 11. Koodide nimetused on järjestikku: narkootikumid, alkohol, vaimne tervis, tüli, kinnipidamine ja karistuse hirm ning süümepiin.

Narkootikumide ja alkoholi kohta mainis üks intervjueeritav seda, et narkootikumid ja alkohol on vahetu põhjus, mis tapmise või tapmiseni viiva konflikti tekitab.

Intervjueeritav 5: See vahetu põhjus on ikkagi alkohol, narkootikumid, see on see, mis selle asja käivitab lõpuks. Aga eelnevalt on pigem selline kas pikemaajaliselt tülid, stress, depressioon, sellised seisundid.

Teine intervjueeritav märgib seda, et alkoholist tulenevad tapmised ei lõppe alati otseselt enesetapuga, vaid kulmineeruvad alkoholi tarvitamisega ning selles keskkonnas oma füüsilise ja vaimse tervise hävitamisega.

Intervjueeritav 4: Pigem ikkagi Eestis on nii, et tehakse oma tegu alkoholi mõju all ära ja pärast siis nähakse, et selle teo tagajärg on põhimõtteliselt sama, mis oleks võinud olla seda tegu toime mitte pannes ehk siis seeläbi ei päästetud mitte midagi, vaid olukord tehti veel hullemaks, millele järgneb siis see väljapääsmatu olukord, et ta satub tänavale. Nõrgemad inividid siis ongi need, kes ilmselt ei suuda seda kahetsust hiljem taluda ja teevad enesetapu, aga neid on väga vähe. Peamiselt nad lähevad jälle sinna alkoholi keskkonda ja see leevendab valu, kuni joovad surnuks.

Vaimne tervis ja depressioon on selle intervjueeritava arvates see sügavam põhjus, miks selline tegu toime pannakse ning alkohol ja narkootikumid võimendavad seda depressioonitunnet, millega vallandub kontrollimatu käitumine.

Intervjueeritav 5: Kooselu probleemid või on siis majanduslikud probleemid, näiteks töötuks jäämine, äride ebaõnnestumine, rahast ilmajäämine, sellised asjad, mis tekitavad depressiooni. Ja siis see stress ja depressioon koguneb, koguneb ja kui on siis alkoholi või narkootikume pruugitud, siis see nagu käivitab selle kurva lahenduse, sest see vabastab pidurdussüsteemi, pidurid lähevad maha.

Intervjueeritav 3 rõhutab, et tapmiste põhjused on üldiselt ikkagi tülid, aga olukord on paranenud, sest politsei tegeleb nende sündmustega tihti ja neid võetakse tõsiselt. Teine intervjueeritav mainib, et tapja on viidud või ennast viinud selle teo ajal afektiseisundisse, mis mõjutab ka isiku edasist käitumist, mille tagajärjeks võib olla enesetapp.

Intervjueeritav 3: Ikkagi mingid tülid ja asjad on all, et tänapäeval on ikka igasugu väljakutseid tohutult LSV asjus ja iga väljakutse ei pruugi tapmiseks minna, aga miks tapmiste arv veidikene väiksemaks ka on läinud, et reageeritakse ja politsei tegeleb. Aga siin on ka need vaimsed probleemid ja probleemid psüühikaga ning pidev lakkamatu alkoholi tarvitamine, kus on endal mõistus ära joodud.

Intervjueeritav 5: Inimene ongi viidud sellisesse afektiseisundisse või ta on iseennast viinud või mõni võib-olla ka siis keda tapetakse, see on viinud, igal juhul inimene ongi otsustanud, et tal on väljapääsmatuse tunne ja otsustab olukorra lahendada sellisel viisil.

Kinnipidamisel enesetapu tegemise põhjusteks toovad kaks intervjueeritavat välja peamiselt hingelise erutuse seisundi alkoholi, narkootikumide või ravimite mõju all ning hirmu karistuse või kinnipidamise ees, mida võimendab adrenaliin. Kolmas intervjueeritav mainib, et ei osata ette näha teo mõju oma psüühikale ja sellega toime tulemist, eriti kui varem vangla kogemus puudub ja isik kinni peetakse.

Intervjueeritav 4: Et seda asja tuleb jah tihti ette, kui nad tahavad ennast seal kambris üles puua, siis see on pigem sihukene hingelise erutuse seisundis just vahetult peale sündmust ja reeglina kas siis mingite ravimite, narkootikumide või alkoholi mõju all. Aga hiljem juba, kui nad on saanud meedikute valve all olla ja aega läheb mööda natukene ja tekib see sisemine rahulolu uuesti mingi nädalapäevade pärast, siis nagu normaliseerub kõik ja peale seda enam väga enesetappu ei tehta.

Intervjueeritav 1: Pooled tapavad ennast kinnipidamisel, sest adrenaliin on üleval. Ja noh, arvestades, et talle ei ole see adrenaliin tegelikult maha läinudki, sest nendel meestel nagu see Puuviljaparadiisi tapja ja siis politsei tapja, need olid ikka pikalt vabaduses. Puuviljaparadiisi mees oli seal 3-4 päeva. Aga see politsei tapja elas ju ikka ma arvan üks-kaks nädalat, enne kui ta kinni peeti ja üldse kindlaks tehti. Alguses ei olnud ju mitte midagi teada. Ja kõik see aeg on tal see närvipinge olnud, kõik see aeg ajab asju, mõtleb, kujutab endale ette, vaatab igat politseiautot ja siis lõpuks, kui politseinikud tulevad, siis ta lasigi endale selle kuuli pähe, ühesõnaga adrenaliin.

Intervjueeritav 2: Aga ilmselt ta ei osanud ette näha siis seda mõju tema enda psüühikale. Et ise ka tunda pinget nii-öelda seda varjates ja peites. Ja kartis seda, kas teda tabatakse ja vangla kogemus tal puudus minu mälu järgi, nii et ta üldiselt astus nagu sellisesse maailma, mida ta ei kujutanud ette, kuidas see asi nii-öelda tema jaoks edasi kulgeb ja kuidas tema psüühika sellele vastu peab sellele nii-öelda mustale stsenaariumile. Kui temani jõutakse ja kahtlustatakse ning nii-öelda kinni peetakse, et ilmselt see oli tema psüühika jaoks nii palju, et ta ei olnud valmis selleks.

Süümepiina kohta lausub intervjueeritav, et reeglina selle teo toime pannud inimestel on südametunnistus omal kohal ning nad saavad väga hästi aru, mis nad teinud on. Selle tagajärjel ja oma teost aru saades ei suudeta lihtsalt edasi elada. Teise intervjueeritava sõnul võivad teo jõhkruks ja tagajärjed niigi vaimselt häiritud inimese enesetapule tõuke anda.

Intervjueeritav 4: Purjus ka ja pärast kahetseb, aga kahetseda on juba hilja, kui asi on üle käte läinud, et ma pigem arvan seda, et reeglina need inimesed, kes seda teevad, on need, kes saavad väga hästi aru, millega nad on hakkama saanud. Nad pigem kindlasti ütleme ei oleks seda selge mõistuse puhul teinud. Et neil on südametunnistus täiesti omal kohal, et aga lihtsalt jah, et seal on need faktorid, et ikkagi seal on see mingi pikem süsteemne häiring sees olnud, et omavahelised tülid, mis pikka aega kestavad ilmselt ikkagi jälle kas siis on alkohol või on seal mingid ravimid seotud ka. Et alkohol ja see vaimne pool, kellel on siis see nõrgem ja siis kui see vaimne pool ja need ravimid ja alkohol kokku satuvad, siis üks hetk tehakse tegu ja pärast saab oma teo tagajärgedest aru ja siis ei suudeta lihtsalt edasi elada.

Intervjueeritav 2: Kunagi ei saa seda kindlalt väita, et kas siis see endale käe külge panemine oli ka planeeritud või mitte, et see on nagu müsteerium iseenesest, sest vaadates seda juhtumit, siis no ikkagi no viited oli sellele, et nii-öelda selle meesterahva eluisu oli ka kadunud. Ta oli ka niisugune depressiivses seisundis noh, ütleme siis niimoodi kõrvalseisjate hinnangul, et mitte nüüd arsti hinnangul, aga kõrvalt vaataja sellisel hinnangul ikkagi tugevalt häiritud sellest olukorrast ja ta ei olnud huvitatud elukorralduse muutusest ja see oli see, mis teda ikkagi niivõrd tugevalt ilmselt siis ärritas või häiris, et ta pidi nii-öelda siis elukaaslast tapma ja pärast ennast ka. Aga seal ma ei saa öelda, et see enesetapp oli sinna kohe kindlasti otsa planeeritud, võib-olla siis, kui esimene jõhkruks ja sellised tagajärjed teadvusesse jõudsid, siis oli see viimane tõuge enesetapuks.

Kolmandale uurimisküsimuse, **milline on selliste inimeste taust ja ohumärgid**, koostas autor intervjuude tulemusena riskigrupid. Intervjuudes esinesid kõige rohkem koodid 1, 2, 5, 6, 7, 8. Koodide nimetused on järjestikku: alkohoolikud, pereprobleemid, lahkuminek, psüühilised probleemid, sõltuvusprobleemid ning relvad. Autori arvates ei saa välja jätta ka koodi 4, mis on jõustruktuuride inimesed.

Üks intervjuueeritav sõnab alkoholismi ja sõltuvusprobleemide kohta, et need on kindlasti soodustavad, aga ilma vaimse häireta ei saa öelda, et need kaks probleemi viiksid selliste tagajärgedeni. Teine intervjuueeritav mainib, et tuleks vaadata isiku tausta selles vaates, et kuidas ta oma probleeme lahendab ja ennast väljendab.

Intervjuueeritav 5: Vaat siin ongi need tapmised siis sellised spontaansed, impulsiivsed et, noh, alkoholisõltuvus, narkootikumide sõltuvus võib küll soodustada, sest see esiteks hävitab närvisüsteemi. Et see võib kindlasti soodustada. Aga iseenesest seda ei saa öelda, et see nüüd kohe koheselt viib selliste tagajärgedeni, pigem kui sellega kaasneb depressioon, siis muutub asi kahtlaseks. Kui need kaks asja kokku langevad, siis on probleem.

Intervjuueeritav 2: Seal kindlasti nagu tuleks vaadata nüüd seda tausta nii-öelda, et kas sõltuvusprobleemid, oskused kuidagi oma probleeme lahendada ja kas on kuidagi väljendunud see agressiivsus ning vägivaldsus. Kas lähedased teadsid näiteks sellest midagi? Mõni on väga kinnine, tema ei üldse ei väljenda ennast. Osad ei ütle midagi, et tal selline plaan on, teine on jälle selline, kes väljendab ennast oluliselt rohkem ja ütleb, et kui üks päev ma teen seda ja siis ta teebki seda.

Vaimsete häiringute kohta sõnab see intervjuueeritav, et mida kauem mingi depressiivne olukord, stress või muu sõltuvusprobleem kestab, siis seda suurema tõenäosusega vägivald võib eskaleeruda.

Intervjuueeritav 2: Ma arvan, et siin tuleks nagu jah vaadata ilmselt mingeid selliseid probleemseid ilminguid, et ma arvan nagu selliseid psüühilisi probleeme, et mulle tundub nagu sellist kerget depressiivset joont tuleks seal otsida inimesest, et kuidas ta lahendab oma mingisuguseid pikaajaseid probleeme, kas ta on võimeline lahendama kuidagi neid ma ei tea, siis mingil muul viisil või siis on tõesti see, kus tal tuleb see mõte, et ta võiks nagu vägivalda kasutada. Alati küsimus, et kas tal oli seal mingisuguseid viited sellele, et kas ta väljendas seda kellelegi ja kui ta väljendas, et kas keegi võttis seda tõsiselt ütleme

niimoodi, et neid, kes ähvardavad tappa ja pärast ennast, kasutatakse seda suusõnaliselt oluliselt rohkem, kui see päriselt juhtub. Kui me räägime sõltuvusest ja sellisest depressiivsetest ilmingutest, et siis kindlasti mida kauem see olukord kestab selle inimese jaoks, siis ikkagi see tõenäosus, et mingisugune vägivald seal võib eskaleeruda, et see kindlasti on võimalik, et see tõenäosus tõuseb kogu aeg.

Intervjueeritava 3 arvates peaks väga kriitiliselt ja tõsiselt suhtuma relvadesse ja relvadega seotud väljakutsetele. Intervjueeritava sõnul peaks erilist tähelepanu pöörama ka jõustruktuuride isikutele, kui nad on seotud vägivaldsete juhtumitega. Intervjueeritava 1 sõnade kohaselt on jõustruktuuride inimesed riskigrupp, eriti relvadega seotud kuritegude puhul ja neid on aastate jooksul palju läbi käinud seoses selliste juhtumitega.

Intervjueeritav 3: Asjad, mille peale me alati reageerime ka, on see, kui kuskil on relvad või siis suhteliselt lihtsalt pannakse see tapmine toime, kui keegi ikkagi tihti ja kergekäeliselt kipub noaga vehkima. Sellistele väljakutsetele nagu reageerimine ja siis tuleb ka menetleda, et nad saaksid siin võib-olla mingi lihtsama asjaga karistuse kätte. Relvad on ikkagi põhiline, mis tuleb ära kontrollida ehk kas on päris või ei ole. kui on sellised vägivalda sündmuste asjad või kui kuskilt käib läbi, et tegemist kaitseliitlasega siis meil sõjaväepolitseiga on otsekontaktid, kellega ma siis vahetan infot, et näete niisugused tegelased, selline sündmus, sest meie ei näe, kas nüüd Kaitseliidu relva või midagi seal kodus on.

Intervjueeritav 1: Muidugi üks asi veel, mis mul praegu meelde tuli, et kui on mingid relvaga kuriteod, tihtipeale keegi laseb oma naise maha või mis iganes, siis tihtipeale on olnud, kas endine kaitsevälane, endine politseinik, endine piirivalvur või keegi, kes on olnud niimoodi relvadega sina peal ja niisuguseid jõustruktuuride inimesi on aastate jooksul suhteliselt palju läbi käinud nende asjadega. Et vot see oli asi, mis mul tuli praegu nagu siin meelde. Et jah, kui siin ikkagi saime kokku 7 asja, siis nendest on ikkagi kolmandik endised mingid jõustruktuuride tüübid, suhteliselt suur protsent. See on see, mida ma olen aastakümnete jooksul kogunud, mis minu arvates on riskigrupp ja just tulirelvadega seotud kuritegude puhul.

Neljandale uurimisküsimusele, **kas seda sündmust on võimalik ennetada**, esinesid intervjuude põhjal kõige rohkem koodid 9, 11, 13, 14 ning 15. Koodide nimetused on: kinnipidamine, hinnangu andmine, sotsiaalsed tugisüsteemid, igapäevane sündmuste lahendamine ning programmid.

Esimene intervjuueeritav rõhutab kõige enam suhtlust ja tapmisega ähvardanud isikutega vestlemist, mille tulemusena peaks tajuma seda, kas isikul on mingid sügavamad probleemid ja kas ta plaanib päriselt oma tegu täide viia, või ei ole isik reaalsuses teistele ohtlik. Raskematel juhtudel on intervjuueeritava sõnul kainestavalt mõjunud see, kui isik on mõnda aega olnud kinni peetud.

Intervjuueeritav 1: Enamasti, kui on vähegi olnud mingi probleem, siis on aidanud see, kui on võetud see ähvardaja ja temaga on räägitud, kas kutsutud ta välja või ma ei tea koha peal räägitud, siis tihtipeale on see noh, selline asi, mis selliseid kergemaid variante distsiplineerib ja see on nendele väga kainestavalt mõjunud eriti siis, kui kutsutakse politseisse välja ja räägitakse. Tulevad, räägitakse, et siin on niisugune lugu ja mõistlikult räägitakse, see on üldiselt 99% nendest kergetest variantidest nagu ära lahendanud. Ja natuke raskemad variandid, seal on väga kainestavalt mõjunud, kui see isik on natuke aega oldud kinni peetud. Alati tasub inimesega reaalselt rääkida, mitte kuskil ma ei tea meili teel suhelda või mis iganes, aga konkreetselt välja kutsuda, rääkida, vaadata, mis inimene ta on. Ja siis ideaalis võiks siin ära tabada selle, et kas on tegemist armukadededa inimesega või segasega.

Kinnipidamise kohta mainib intervjuueeritav, et alkohoolikutele on üks parimaid lahendusi kinnipidamisasutus, sest siis ei ole neil võimalik enam edasi alkoholi tarvitada ning tekib võimalus sellest keskkonnast ja probleemist välja rabeleda. Alaealistele isikutele, kes ei ole veel kuritegeliku taustaga ja panevad raske kuriteo toime, peaks kohaldama šokivangistust, et tekitada nendes hirmu või šokki selle ees, mis teda kuritegude toimepanemisel ees ootab.

Intervjuueeritav 4: Võib-olla tõesti see vahistamine ei ole õige, ma ise küll pooldaks seda šokivahistamist, kes on ikka esimese astme kuriteo toime pannud, siis see šokk olekski olemas, ta näeb ära kui õudne koht vangla on. [...] Noh, et mis ma ise olen öelnud, et alkohoolikutele on kõige parem abi tegelikult ongi vangla ja nad saavad kaineks, 2-3 aastat on kained. Noh, aga siis on jälle see jama asi, et kui nad on vanglas ära, siis nad ei tohiks sealt vanglast, kui see päev läbi saab kohe välja astuda ja koju minna, vaid neid peaks vastu võtma, kui neil on need alkoholiprobleemid olnud, et peaks olema ka tegelikult sotsiaalkoht, kes nad vastu võtab ja suunab kohe nii-öelda tegevustes. Et kui seda ei ole, siis on nad tagasi punkris ja panevad võibolla toime raske kuriteo ja uuesti vanglas tagasi. Et kui sa saad sealt seltskonnast mingiks hetkeks ära eraldada, siis mõned inimesed võib-olla suudavad sealt ikkagi välja rabeleda.

Intervjueeritava 3 arvates on üks efektiivsetest ennetusmeetmetest igapäevaste sündmuste lahendamine ja nendele reageerimine. Intervjueeritav mainib ka, et alkoholisõltlaste viimaste aastate harjumus kiirest iga konflikti peale politseisse helistada hoiab ka palju ära, sest siis ei saa tüli veel nii suureks minna, et see eskaleeruks ja lõppeks tapmisega.

Intervjueeritav 3: No igapäevaselt nende sündmuste lahendamine, viimasel ajal ikka ongi neid rohkem lähisuhtes ehk enam tapmisi on tuttavate vahel, kas siis alkoholi tarvitamise käigus või mitte. Aga no siin juba 5-6 aastat äkki võibolla isegi rohkem, et need tõsised alkoholisõltlased ja tülitsejad väga kergesti õnneks ise ka helistavad kohe politseisse. Kas nüüd teise joodiku nägu ei meeldi või ta ei ole nõus selle uue pudeli järgi minema või siis mingi ütlemine juba on, siis kohe helistatakse ja tahetakse sõbrast lahti saada. Noh, ja siis nädala pärast uuesti koos. See hoiab nagu väga palju, see politseisse piisavalt kiirelt teatamine, sest kui ma kunagi tööle tulin siis oli 20 tapmist aastas ja siis lihtsalt joodi senikaua kui keegi lõpuks ära tapeti.

Sotsiaalsete tugisüsteemide ja programmide kohta oli mitmetel intervjueeritavatel mõtteid, mis võiks olukorda parandada. Üks intervjueeritav selgitab, et füüsiliste ja vaimsete probleemidega isikud on probleemsed, sest nendega ei saa midagi otseselt ette võtta ning perekond jääb samuti tihti nendega hätta ja ei tea, kuidas selle isikuga toimetama peaks.

Intervjueeritav 3: Keeruline on just füüsiliste ja vaimsete probleemidega isikud. Jah, nad pole otseselt kuritegu toime pannud, aga nad lihtsalt ei saa eluga hakkama, siis nad on koormaks enda omastele ja neid vägisi ravile saata ei saa. Vägisi saatmiseks peavad nad ikkagi juba omadega nagu täitsa metsas olema. Politsei toimetab nad tihitipeale sündmustelt sinna kliinikumi vastuvõttu, aga sisse jääb neid ikka üpris vähe ja enam saavad ikka välja. Neil on seal mingid omad kriteeriumid, aga just psüühiliste probleemidega isikutega tegelemine on selline keeruline. Või siis ongi, et ta enne on lihtsalt probleemiks juba tükk aega, kui lõpuks siis ta mingi kuriteo toime paneb, et see on selline tagantjärgi asi et, oleks võinud ju teha kuidagi teistmoodi, aga need ei käi kuidagi meil siin väga lihtsalt. Omaksed jäävad nagu hätta nendega ja nad ei tea, kuidas asju ajada või siis see võtab aega ja on keerulisem.

Teine intervjueeritav selgitab tugisüsteemide tähtsust lähisuhtes toime pandud kuritegude puhul ning kuidas saaksid ka kõrvalised isikud või muud pereliikmed vajadusel probleemidest teada anda ning seda infot sellisel juhul siis ka kontrollitaks põhjalikult ning proovitakse probleemi välja selgitada ja sellele lahendust leida.

Intervjueeritav 2: Ja no ma arvan, et see on üsnagi palju selliste sotsiaalsetest tugisüsteemide küsimus, ütleme, et kui me võtame enamuse taolisi juhtumeid, kus me räägime mõrvast või enesetapust, et seal ikkagi ka isiklikul pinnal ma arvan on mingid ohumärgid ikka on olnud, et hästi palju aitaks, kui oleks nagu konkreetsed, ütleme sellised kohad, kuhu saaks pöörduda, kui on lahutusprotsess või mis iganes mingisugused finantsilised raskused peres või mis iganes tõsine mure. Ühesõnaga, et nende puhul oleks mingisugused konkreetsed tugisüsteemid, ilmselt siis riiklikud või kohaliku omavalitsuse poolt, kuhu sa saaksid nagu pöörduda. Ja kes sinna veel saaks pöörduda, mitte ainult see, kes hädas on, vaid vastupidi, et sinna saaks pöörduda igaüks, kes saab sellest olukorrast teadlikuks, mulle tundub, et tänapäeval need lähilähikondsed, võib-olla lähisugulased, sõbrad, need teavad oluliselt rohkem aga nad ei tee selle teadmiselega mitte midagi.

Intervjueeritav lisab, et samuti ei ole ta kindel, kas meil on olemas selline süsteem, mis neid olukordi välja selgitaks ja nendega aegsasti tegeleks. Üks probleemikohtadest on ka psühholoogide ja psühhiaatrite visiitide juures välja tulnud omadused või kalduvused, mis võiksid viidata sellisele teole. Teisest küljest ei ole see teavitamine seaduse mõistes nii lihtne, aga ohu olemasolul võiks selle probleemiga tegeleda suurem seltskond ja see vajaks sekkumist.

Intervjueeritav 2: Ma ei ole kindel, et meil on süsteem, kus keegi teeb selle järelkontrolli, ükskõik kas politsei või mõni sotsiaaltöötaja ja üritab vaadata sinna sisse ja kes ei rahuldu sellega, et läbi ukse, öeldakse, et meil on kõik korras, et siin pole mingit abi vaja. Ma arvan, et siin võiks kindlasti üks koht olla, kus ütleme psühholoogid-psühhiaatrid, kes ikkagi näevad seal sellist ohu kohta, kui sinna satutakse, et võib-olla see teavitamine võiks olla senisest veelgi laiem, et hoida ära neid kõige hullemaid tagajärgi. Ma täiesti mõistan, et siin tulevad igasugused nii-öelda arsti saladused, professionaalse saladuse hoidmine ja terviseandmed, et ta ongi hästi keerukas valdkond, aga see on jälle iga kord nagu selline hindamise koht, et kui ikkagi teised inimesed on ohus ja patsiendil on mingisugused suitsiidsed, agressiivsed kalduvused, et võib-olla see on see koht, kus ikkagi peaks nagu süvenema ja võib olla suurem seltskond üritama sekkuda sellesse temaatikasse.

Intervjueeritav 4 selgitab, et kui juba selline lahutusprotsess või muu perekondlik vägivaldne probleem tekib, siis tihti on osapooled aastaid abielus ning meesterahval ei ole kuskile mujale minna, et nad kokku ei puutuks. Selle jaoks peaks riigil või kohalikul omavalitsusel olema mingid elamispiinnad, kuhu saaks vajadusel sellise probleemiga isikud

paigutada seni, kuni varad on jaotatud või maha müüdnud ning saab asuda eraldi elama. Vastasel juhul ei ole politsei võimeline inimesi neid üheks ööks ära viies lepitama ja tüli võib lõppeda väga kurvalt.

Intervjueeritav 4: Mina pigem ütleks, et seal peaks olema see, et kui on esimene kord siis okei, aga kui on ikka korduv vägivald juba olnud, siis peaks riik jõuga sekkuma ja korterist kuni mingi hetkeni või mingi menetlusotsuseni tegelikult ühe osapooltest eraldama, ehk siis peaks olema see koht, kuhu see inimene paigutada, normaalne koht, mitte mingisugune urgas ja lihtsalt riik hoiab neid kahte inimest nii kaua lahus, kui nad saavad näiteks selle korteri maha müüdnud ja saavad omad asjad aetud ning eraldi elama asunud. Kui on ikka kaks-kolm-neli juhtumit juba, siis see ei parane, see lõppeb emma-kumma surmaga. Sellepärast et noh, keda sa sellest korterist välja tõstad, väga raske küsimus. Igatepidi teed ju kellelegi liiga kui seal on terve elu juba koos elatud enne mingi 20-30 aastat. Jälle me jõuame sinna sotsiaalvaldkonna juurde. Ainukene võimalus on robustne sekkumine, midagi teha ei ole, et kui riik seda ei tee, siis neid tapmisi jääbki sellistes olukordades tulema Ilmselt riik või kohalik omavalitsus peab siin ikkagi võtma oma rolli jne. See on keeruline teema ja seaduses peab muutusi tegema, aga kindlasti see ei ole võimalik, et me lepitame inimesi, kes lähevad jälle koju ja hakkavad kaklema, et see ei ole lihtsalt reaalne.

Programmide kohta arvab see intervjueeritav, et paljudele inimestele need ei mõju või ei ole neid programme veel tehtud. Olemasolevatele programmidele on ka järjekorrad ja neid võiks rohkem olla. Programme saab üldiselt teha selliste inimestega, kes saavad oma tegudest aru ja on programmis osalemisest huvitatud.

Intervjueeritav 3: Need alkoholi asjad on samamoodi, et naine ütleb, et tehke nii, et mu mees ei jooks. Et noh, nagu sõltuvusprogrammides ja asjades üldjuhul saab inimene osaleda siis, kui ta ise on huvitatud, mitte et ta ainult mõtleb selle peale kust saaks peale juua, sama narkootikumidega, et siis see programm ka ei aita. Et meil on siin ka sotsiaalkindlustusametil vägivaldsetele meestele isegi programme. Nendega ka tegeleme, kes esmakordselt selliseid asju teevad ja tunduvad, et mõtlevad kaasa ka ja saavad aru, et nad on probleemsed ja liiga agressiivsed ning kipuvad seal kätega asju liiga kergelt ajama. Et neid on, aga just need alkoholi ja narkootikumide sõltuvusega inimestega on probleeme. Vaimselt haigetele ei ole väga mingit programmi. Seal on ravida vaja, aga seal alati need probleemid, et saab ravi küll, aga oma raviskeemi ei järgi ja tarvitab alkoholi peale ka. Ja need alkoholiprogrammid, paljud sinna jõuavad ja mis need järjekorrad on. Et kindlasti

võiks neid rohkem olla. Vangla samamoodi alkoholi ja narkootikumide ravimise jaoks osadele toimib ja mõni saabki lahti, teine saab välja ja joob kohe edasi.

Intervjueeritav 5 rõhutab, et kuna relva kasutatakse selliste tegude puhul tihti ning tegu on seaduslike relvadega, siis peaks rohkem tähelepanu pöörama ja keskenduma psühhiaatrilisele kontrollile ja tegema taustauuringut.

Intervjueeritav 5: Võiks kuidagi pöörata tähelepanu just selle relvaloa andmisel või selle pikendamisel sellistele asjadele, et selles osas teha võib-olla taustauuringut rohkem, sest nagu näha, väga sageli kasutatakse relva sellistel juhtudel ja väga sageli on see seaduslik relv. Võib-olla selles valdkonnas rohkem tähelepanu pöörata ja et see psühhiaatriline kontroll ei oleks väga selline formaalne. Praegu ta on suhteliselt formaalne nagu ma olen aru saanud.

2.4 Järeldused ja ettepanekud

Selles alapeatükis teeb autor intervjuude, toimikute ja juhtumite põhjal järeldused uurimisküsimuste kohta.

1. Kui tihti esineb Eestis tapmisi, millele järgneb enesetapp?

Tuginedes autorile teadaolevatele Eestis toime pandud juhtumitele, on juhtumi aegade järgi tabelis keskmiselt üks juhtum iga 1,5 aasta tagant. Intervjuudest selgub, et see sündmus on pigem harv ja esineb statistiliselt harva, võrreldes üldiste tapmiste arvuga.

Järeldus 1. Tapmine, millele järgneb enesetapp on pigem harv juhtum ning esineb statistiliselt harva. Autorile teadaolevate andmete põhjal esineb keskmiselt umbes üks juhtum iga 1,5 aasta tagant. Üheselt ei saa väita, et sündmuse esinemine ei ole sagedam, sest autor ei saa olla kindel, et kõik Eestis esinenud juhtumid on käesoleva töö käigus leitud.
---

2. Mis põhjustel toimub tapmine ning seejärel enesetapp?

Intervjueeritavate sõnul on alkohol ja narkootikumid vahetu põhjus, mis tapmiseni viiva konflikti tekitab. Tähtsaks peeti ka vaimset tervist, eriti depressiooni, mis on sügavam

põhjus nende juhtumite taga ning alkohol ja narkootikumid lihtsalt võimendavad depressioonitunnet ja vaimset seisundit, mille tagajärjel vallandub kontrollimatu käitumine ning ei mõelda tollel hetkel tagajärgede peale. Alles peale teo toimepanemist saadakse oma teo tõsidusest aru. Probleemid lähisuhetes on üks põhjustest, miks neid sündmusi esineb. Neid probleeme iseloomustavad armukadedus, mille tagajärjel ta ärritub, ja lahkuminek, mida teo toimepanija ei soovi. Lahkuminek on suurel osal juhtumitest tingitud kas alkoholi tarvitamisest, tülidest ja vägivaldsest käitumisest ning uue partneri leidmisest.

Kinnipidamisel enesetapu tegemise põhjusteks on peamiselt hingelise erutuse seisundi alkoholi, narkootikumide või ravimite mõju all ning hirmu karistuse või kinnipidamise ees, mida võimendab adrenaliin. Ei osata ette näha teo mõju oma psüühikale ja sellega toime tulemist, eriti kui varem vangla kogemus puudub ja isik kinni peetakse. Sellel hetkel jõuab kinnipeetule kohale reaalsus ja teda ootab vanglakaristus, samuti võib ta tunda häbi kannatanu ja enda pere ees ning lootusetuse tunnet.

Süümepiina tunnevad reeglina selle teo toime pannud inimesed, kellel on südametunnistus omal kohal ning nad saavad väga hästi aru, mis nad teinud on. Selle tagajärjel ja oma teost aru saades ei suudeta lihtsalt edasi elada. Teo jõhkрус ja tagajärjed võivad niigi vaimselt häiritud inimese enesetapule tõe anda. Meeltesegaduses tehtud enesetappu soodustab ka alkoholist või narkootikumidest põhjustatud joove. Kui nädal aega on teo toimepanemisest mööda läinud ja isik ei ole veel enesetappu teinud, siis selleks hetkeks on ta juba tõenäoliselt olukorraga mingil määral leppinud ja see esimene ehmatus ja vaimne pinge on möödas.

Järeldus 2. Eestis esinenud juhtumite ja toimikute põhjal, samuti intervjuus saadud info kohaselt on peamised tapmise toime panemise põhjused selliste sündmuste puhul: alkohol ja narkootikumid, vaimsed probleemid (depressioon), armukadedus ja lahkuminek, paanika ja hirm, adrenaliin, kuriteo varjamine, võlad ning peretülid ja lähisuhtevägivald. Peamised enesetapu põhjused peale tapmise toimepanemist on: süümepiin, väljapääsmatu olukord, kinnipidamine ja hirm vangistuse ees, vaimne seisund (depressioon), kahetsus ning stress.

3. Milline on selliste inimeste taust ja ohumärgid?

Intervjuueeritavad sõnavad alkoholismi ja sõltuvusprobleemide kohta, et need on kindlasti soodustavad, aga ilma vaimse häireta ei saa öelda, et need kaks probleemi viiksid selliste tagajärgedeni. Samuti tuleks vaadata isiku tausta selles vaates, et kuidas ta oma probleeme lahendab ja ennast väljendab. Vaimsete häiringute koha pealt mida kauem mingi depressiivne olukord, stress või sõltuvusprobleem eksisteerib, siis seda suurema tõenäosusega vägivald võib eskaleeruda.

Väga kriitiliselt ja tõsiselt suhtuma relvadesse ja relvadega seotud väljakutsetele. Erilist tähelepanu peaks pöörama ka jõustruktuuride isikutele, kui nad on seotud vägivaldsete juhtumitega. Jõustruktuuride inimesed riskigrupp, eriti relvadega seotud kuritegude puhul ja neid on aastate jooksul palju läbi käinud seoses selliste juhtumitega. Sellist kerget depressiivset joont tuleks ka otsida inimesest, et kuidas ta lahendab oma mingisuguseid pikaajaseid probleeme, kas ta on võimeline lahendama kuidagi neid mingil muul viisil või kust tal tuleb see mõte, et ta võiks vägivalda kasutada.

Asjad, mille peale peab alati reageerima on see, kui kuskil on relvad. Suhteliselt lihtsalt pannakse see tapmine toime, kui keegi kergekäeliselt ja tihti hakkab mõne relva või noaga probleeme lahendama. Kui on mingid relvaga kuriteod, eriti pereliikme või elukaaslase tapmised, siis tihtipeale on olnud teo toimepanija endine kaitseväelane, endine politseinik, endine piirivalvur või keegi, kes on relvadega tööalaselt tuttavad. Jõustruktuuride inimesi on aastate jooksul suhteliselt palju läbi käinud seoses selliste juhtumitega.

Järeldusena koostab autor tapmise, millele järgneb enesetapp riskigrupi selliste omadustega isikust, kes võiks lõputöös käsitletava teo toime panna.

Tehtud järeldused sarnanevad ka teoreetilises käsitluses kirjeldatud uuringutega. 1990. aastal USA-s läbi viidud uuringus leiti, et riskigrupi moodustavad selliste omadustega isikud: depressioon, meessoost, abielus või püsisuhtes, mida iseloomustavad füüsiline vägivald, lahkkelid ning pidev lahkumine ja korduv suhtesse naasmine. Lisaks sellele kuritarvitab potentsiaalne teo toimepanijast mees alkoholi, on vägivaldse taustaga ning minevikus on probleeme olnud depressiooniga, samuti ei ole välistatud pikaajaline isiksushäire. Kõige tähtsam omadus on haiglaslik armukadedus. (käesolev töö, lk 10).

Roose, *et.al.* (1983, pp. 1159-1162) läbi viidud uuringu tulemuste kohaselt moodustavad mörva või H-S riskigrupi järgmiste omadustega depressioonis patsiendid: isiksuse häire,

lapsena väärkoheldud, alkoholi või narkootikumide kuritarvitamine ning suitsiidne käitumine, eriti kui see on tingitud äkilisest depressiooni langemisest, mis on põhjustatud truudusetusest ehk nn petmisest teise osapoole poolt. Petmine võib olla tegelik või ka fantaseeritud, mis kujutab endast pigem nartsissistlikku laadi traumat, kui lähedase inimese kaotuse ja suhte purunemise läbielamist (käesolev töö, lk 11).

Järeldus 3. Riskigrupi kuuluv isik

Meessoost

20-30 aastane

Psüühilised probleemid (depressioon)

Peresisesed tülid, mida iseloomustavad vaimne või füüsiline vägivald

Tarvitab tihti alkoholi või narkootilisi aineid

Püsisuhe, mida ähvardab lahkuminek

Armukade

Relvade olemasolu

Jõustruktuuride taust

4. Kas seda sündmust on võimalik ennetada?

Intervjueeritavate sõnul peaks rohkem suhtlema tapmisega ähvardanud isikutega ning vestlema nendega koha peal kontaktis. Selle tulemusena peaks tajuma seda, kas isikul on mingid sügavamad probleemid ja kas ta plaanib päriselt oma tegu täide viia, või ei ole isik reaalsuses teistele ohtlik. Räägitakse mõistlikult ja see peaks üldiselt suurema osa nendest kergetest variantidest ära lahendama. Ja natuke raskemad variandid, seal on väga kainestavalt mõjunud, kui see isik on natuke aega olnud kinni peetud.

Kinnipidamise koha pealt on kinnipidamisasutus alkohoolikutele üks parimaid lahendusi, sest siis ei ole neil võimalik enam edasi juua ning tekib võimalus sellest keskkonnast ja probleemist välja rabeleda. Alaealistele isikutele, kes ei ole veel kuritegeliku taustaga ja panevad raske kuriteo toime, peaks kohaldama šokivangistust, et tekitada nendes hirmu või šokki selle ees, mis teda kuritegude toimepanemisel ees ootab. Vastasel juhul tekib

karistamatuse tunne ja jätkab oma kuritegeliku teega, mis võib viia järjest raskemate kuritegudeni.

Üks efektiivsetest ennetusmeetmetest on ka igapäevaste sündmuste lahendamine ja nendele reageerimine. Alkoholisõltlaste viimaste aastate harjumus on kiiresti iga konflikti peale politseisse helistada, mis hoiab ka palju ära, sest siis ei saa tüli veel nii suureks minna, et see eskaleeruks ja lõppeks tapmisega. Helistamise põhjus on see teadmine, et kui politsei tuleb, siis saab mingist tahtmatust isikust lahti ilma, et peaks teda füüsiliselt mõjutama. Politsei peab alati sellistele väljakutsetele suhtuma täie tõsidusega ning isegi kui see olukord ja isikud on juba eelnevalt tuttavad, ei tähenda see seda, et sellel korral ei võiks midagi traagilist juhtuda.

Sotsiaalsete tugisüsteemide tähtsus väljendub peamiselt lähisuhtes toime pandud kuritegude puhul ning kuidas saaksid ka kõrvalised isikud või muud pereliikmed vajadusel probleemidest teada anda. Tähtis on ka, et seda infot sellisel juhul siis ka kontrollitaks põhjalikult ning proovitakse probleemi välja selgitada ja sellele lahendust leida. Ilmselt siis riiklikud või kohaliku omavalitsuse poolt mingid isikud, kelle poole saaksid abivajajad või tähelepanelikud pereliikmed pöörduda. Tänapäeval lähedased, võib-olla lähisugulased, sõbrad, need teavad oluliselt rohkem, aga nad ei tee selle teadmisega kahjuks mitte midagi.

Pole kindel, kas meil on olemas selline süsteem, mis neid olukordi välja selgitaks ja nendega aegsasti tegeleks. Üks probleemikohtadest on ka psühholoogide ja psühhiaatrite visiitide juures välja tulnud omadused või kalduvused, mis võiksid viidata sellisele teole. Teisest küljest ei ole see teavitamine seaduse mõistes nii lihtne. Kui patsiendil on mingisugused suitsiidsed, agressiivsed kalduvused ja on oht, et ikkagi teised inimesed on ohus, siis peaks siin olema see koht, kus on vaja süveneda ja selle probleemiga võiks tegeleda suurem seltskond ning see vajaks sekkumist.

Kui on käimas juba lahutusprotsess või tekib muu perekondlik vägivaldne probleem, siis selliste juhtumite puhul on tõenäoline, et on osapooled on aastaid abielus olnud ja pikalt samas majas või korteris elanud ning meesterahval ei ole kuskile mujale minna, et nad kokku ei puutuks. Selle jaoks peaks riigil või kohalikul omavalitsusel olema mingid elamispiinnad, kuhu saaks vajadusel sellise probleemiga isikud paigutada seni, kuni varad on jaotatud või maha müüdnud ning saab asuda eraldi elama. Vastasel juhul ei ole politsei võimeline inimesi neid üheks ööks ära viies lepitama ja tüli võib mõnel teisel päeval lõppeda väga kurvalt. Kui tegemist on pideva probleemiga ja politseid kutsutakse välja

korduvalt, siis võivad need sündmused järjest raskemaks ja tülid järjest vägivaldsemaks, kuni ühel hetkel lõpeb see tapmisega. Selliste olukordade puhul peaks riik või siis kohalik omavalitsus oma rolli võtma ja proovima seda asja lahendada teisiti.

Programmid kõikidele abivajajatele ei mõju, sest programme saab üldiselt teha selliste inimestega, kes saavad oma tegudest aru ja on programmis osalemisest huvitatud. Vaimselt haigetele ei ole otseselt mingit programmi ning seal on vaja ravida, iseasi kas isik oma raviskeemi järgib ja probleem on ka see, kui ravimite peale tarvitatakse alkoholi ka. Alkoholiprogrammidesse paljud ei jõua ning sinna on arvatavasti ka järjekorrad. Neid võiks kindlasti võiks rohkem olla. Vangla samamoodi alkoholi ja narkootikumide ravimise jaoks osadele toimib ja mõni saabki lahti, teine saab välja ja langeb samasse olukorda ning alkoholi keskkonda kohe tagasi.

Kuna suur osa juhtumitest on toime pandud relvaga, mis on seaduslik, siis on tähtis rohkem tähelepanu pöörata ja keskenduda psühhiaatrilisele kontrollile ja teha taustauuringut, et selgitada välja, kas isiku vaimne seisund vastab päriselt ka etteantud nõuetele.

Ettepanek 1. Tapmisega ähvardavate ja vägivaldsete isikutega suhelda, uurida ning tunnetada, kas isikul on mingeid sügavamaid probleeme ja kas ta võib ähvarduse täide viia.

Ettepanek 2. Alaealistele kurjategijatele kohaldada esimese astme kuritegude puhul šokivangistust, et ära hoida potentsiaalsete uute raskete kuritegude toimepanemist ja karistamatuse tunde tekkimist.

Ettepanek 3. Luua sotsiaalne tugisüsteem, kuhu saaks abivajaja või kõrvaline isik teada anda, kui on viiteid sellele, et kodune olukord on kellelegi ohtlik. Mingi ametkond või kohalik omavalitsus peaks tegema põhjalikku järelkontrolli ning uurima, mis peresiselt toimub ja millised suhted isikute vahel on.

Ettepanek 4. Tihedam ja efektiivsem koostöö psühholoogide ja psühhiaatritega, kes võivad oma visiitide käigus märgata selliseid omadusi või kalduvusi, mis võiksid viidata töös käsitletud teole. Sama kehtib ka selle kohta, kui isik ise räägib nii, nagu ta plaaniks kellelegi ohtu kujutada. See probleem vajaks sellisel juhul sekkumist ning kiiret tegelemist, kuid selle jaoks tuleks teha ilmselt muudatusi seadustes.

Ettepanek 5. Riigil või kohaliku omavalitsusel peaks olema mingid elamispinnad, kuhu saaks vajadusel paigutada lähisuhtevägivallaga seotud perekonnaliikmeid, et ära hoida edasiste tülide ja raskemate tagajärgede teke. Üheks ööks meesterahva või naisterahva ära toimetamine ei ole jätkusuutlik, sest lõppkokkuvõttes on nad ikka üks hetk koos samas majas tagasi, kui kummalgi osapoolel ei ole kuskile mujale minna. Võimalus elada riigi või kohaliku omavalitsuse poolt pakutaval elamispinnal oleks nii kaua, kuni saaks varad jaotatud või maha müüdnud ning saavad asuda eraldi elama. Elamispind peaks olema korralik, et isik oleks nõus selleks ajaks selles korteris viibima ka, mitte kodutute varjupaik.

Ettepanek 6. Võiks olla rohkem alkoholiprogramme ja kui alkohoolikutest isikud satuvad vanglasse, on seal saanud kaineks ja oma probleemist juba peaaegu lahti, siis vanglast vabanedes peaks olema mingi asutus, programm või keegi, kes aitaks neil seda kainust hoida. Vanglast vabanedes, kui puudub igasugune kontroll isiku üle ja ta jälle tänaval on, siis langeb ta täpselt samasse olukorda, kus ta oli enne vanglat ja tekib kinnine ring. Need, kes ei soovi üldse programmist osa võtta ja kaineks saada, nendele seda sundida ei saa, aga need, kes oleksid nõus proovima, neil lihtsalt see keskkond viib tagasi põhja.

Ettepanek 7. Kuna suur osa juhtumitest on toime pandud relvaga, mis on seaduslik, siis peaks rohkem tähelepanu pöörama ja keskenduma psühhiaatrilisele kontrollile ja tegema taustauuringut, et selgitada välja, kas isiku vaimne seisund vastab ka reaalsuses etteantud nõuetele.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputööga sooviti leida vastust **uurimisprobleemile**, millistel asjaoludel toimub tapmine, millele järgneb enesetapp. Uurimisprobleemi toetasid ja täpsustasid 4 **uurimisküsimust**:

- 1) Kui tihti esineb Eestis tapmisi, millele järgneb enesetapp?
- 2) Mis põhjustel toimub tapmine ning seejärel enesetapp?
- 3) Milline on selliste inimeste taust ja ohumärgid?
- 4) Kas ja kuidas saab seda sündmust ennetada?

Uurimisprobleemi ja uurimisküsimuste pinnalt lähtus lõputöö eesmärk, milleks oli välja selgitada mis on tapmiste ja tapmiste järel enesetapu tegemise põhjused ning ennetusmeetmed selle olukorra vältimiseks. Andmekogumismeetodina kasutati poolstruktureeritud ekspertintervjuusid ning dokumendianalüüsi. Valimiks oli ettekavatsetud valim, ehk püüti leida tüüpilised esindajad antud teema uurimiseks.

Lõputöö esimeses pooles analüüsiti teoreetilisi allikaid tapmiste, millele järgneb enesetapp erinevate esinemisvormide ning teooriate kohta. Teoreetilise osa põhjal järeldati, et kõikide kirjeldatud juhtumitüüpide puhul saadavad neid sarnased tunnused. Sarnasteks tunnusteks võib nimetada näiteks korduvaid motiive ja toimepanijate karakteristikuid. Kuigi ohvrid nende tapmiste puhul olid erinevad, siis tapmiste põhjused olid läbivalt seotud vaimse tervise, alkoholi või narkootikumide ning koduste probleemidega. Potentsiaalsete tapjate kohta on loodud riskigrupid, kes peaksid olema suurendatud järelevalve all ja neile oleks vaja leida professionaalset abi ja nõustamist, et traagilisi tagajärgi vältida.

Lõputöö teises pooles viidi läbi juhtumite ja toimikute analüüs Eestis esinenud sündmuste uurimiseks, mille kohta saadi infot lõpetatud kriminaalmenetluste toimikutest ning ekspertintervjuudest. Kokku analüüsiti seitset toimikut ning koos intervjuudest saadud infoga tuvastas autor 15 Eestis esinenud juhtumit. Intervjuud viidi läbi viie inimesega, kellest neli töötasid PPA-s ja üks Sisekaitseakadeemias. Intervjueeritavad valiti eesmärgipäraselt ja kõik intervjueeritavad olid isiklikult lõputöös käsitletud teemaga kokku puutunud. Lõputöös jõuti **kolme järelduse** ning **seitsme ettepanekuni**.

Tööst selgus, et tapmine, millele järgneb subjekti suitsiid on pigem harva esinev juhtum ning võrreldes üldiste tapmiste arvuga Eestis, on see esinemissagedus väga madal. Teadaolevate andmete põhjal esineb seda sündmust keskmiselt terve Eesti peale umbes iga 1,5 aasta tagant. Peamised põhjused, miks neid sündmusi esineb, on alkohol ja narkootikumid, vaimsed probleemid (depressioon), armukadedus ja lahkuminek, paanika ja hirm, adrenaliin, kuriteo varjamine, võlad ning peretülid ja lähisuhtevägivald. Peamised enesetapu põhjused peale tapmise toimepanemist on: süümepiin, väljapääsmatu olukord, kinnipidamine ja hirm vangistuse ees, vaimne seisund (depressioon), kahetsus ning stress. Juhtumite põhjal saab eristada ka kahte liiki enesetappusid: vahetult peale tegu ja kinnipidamisel. Nende enesetappude põhjused on tõenäoliselt mõjutatud erinevatest motiividest, ehk vahetult peale tapmist tehtud enesetapp on pigem süümepiinast ja kahetsusest, või siis on tapmine ja seejärel enesetapp planeeritud. Kinnipidamisel tehtud enesetapp on mõjutatud adrenaliinist, hirmust vangistuse ees, häbitundest perekonna ja kannatanu perekonna ees, teo eest vastutusele võtmisest ja meeltesegadusest või depressiivsest seisundist. Juhtumite ja toimikute analüüsi tulemusena koostas autor Eestis esinenud juhtumite põhjal riskigrupi ning kirjeldas seal peamisi omadusi, mis võivad soodustada lõputöös käsitletud sündmuse esinemist.

Autor teeb tehtud lõputöö põhjal ettepanekud tapmise, millele järgneb enesetapp juhtumite ennetamiseks ning autori arvates peaks rohkem tapmisega ähvardavate ja vägivaldsete isikutega suhtlema, uurima ning tunnetama, kas sellel isikul on sügavamaid probleeme ja kas ta võiks ähvardatava teo toime panna. Alaealistele kurjategijatele kohaldada esimese astme kuritegude puhul šokivangistust, et hoida ära potentsiaalsete uute raskete kuritegude toimepanemist ja karistamatuse tunde tekkimist. Luua sotsiaalne tugisüsteem, kuhu saaks abivajaja või kõrvaline isik teada anda, kui on viiteid sellele, et kodune olukord on kellelegi ohtlik ning mingi ametkond või kohalik omavalitsus peaks tegema põhjalikku järelkontrolli ning uurima, mis peresiselselt toimub ja millised suhted isikute vahel on. Tihedam ja efektiivsem koostöö psühholoogide ja psühhiaatritega, kes võivad oma visiitide käigus märgata selliseid omadusi või kalduvusi, mis võiksid viidata sellisele teole. Riigil või kohaliku omavalitsusel peaks olema mingid elamispiinad, kuhu saaks vajadusel paigutada lähisuhtevägivallaga seotud perekonnaliikmeid, et ära hoida edasiste tülide ja raskemate tagajärgede teke. Võiks olla rohkem alkoholiprogramme ja kui alkohoolikutest isikud satuvad vanglasse, on seal kained ja oma probleemist juba peaaegu lahti saanud, siis vanglast vabanedes peaks olema mingi asutus, programm või keegi, kes aitaks neil seda

kainust hoida. Vanglast vabanedes kui puudub igasugune kontroll isiku üle ja ta jälle tänaval on, siis langeb ta täpselt samasse olukorda, kus ta oli enne vanglat ja tekib kinnine ring. Kuna suur osa juhtumitest on toime pandud relvaga, mis on seaduslik, siis on tähtis rohkem tähelepanu pöörata ja keskenduda psühhiaatrilisele kontrollile ning taustauuringule, et selgitada välja, kas isiku vaimne seisund vastab päriselt ka etteantud nõuetele.

Eelnevast tulenevalt on lõputöö sissejuhatuses sätestatud uurimisprobleem, millistel asjaoludel toimub tapmine, millele järgneb enesetapp, saanud vastuse ning lõputöö eesmärk on täidetud.

SUMMARY

The aim of the thesis is to investigate the reasons for homicides followed by suicides and preventive measures to avoid this occurrence.

The theoretical part of the thesis analysed different theories about homicide followed by suicide and its forms of occurrence. Data collection methods used for the empirical part were semi-structured expert interviews and document analysis. The strategy for the research was case study.

Semi-structured expert interviews were conducted with 5 experts, who have been personally involved with homicide followed by suicide cases. The documents analysed were 7 different criminal cases, that were closed due to the death of the offender. Data about cases, that took place in Estonia, was mainly found during the interviews and the author analyzed a total of 15 cases, that occurred in Estonia during 1993-2019.

The thesis found answers to the following research questions: 1) How often does homicide followed by suicide occur in Estonia? 2) What are the reasons that homicide followed by suicide occurs? 3) What are the danger signs and backgrounds of the offenders? 4) Is it possible to prevent this occurrence?

The purpose of the thesis was achieved and based on the results, the author made 3 conclusions and 7 suggestions to identify possible homicide followed by suicide offenders, what are the possible preventive measures to avoid this occurrence, and found the main reasons, why homicide followed by suicide occurs.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Belfrage, H., Rying, M., 2004. Characteristics of spousal perpetrators: A study of all cases of spousal homicide in Sweden 1990–1999. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 14, pp. 121–133.

Bourget, D., Grace, J., Whitehurst, L., 2007. A review of maternal and paternal filicide. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law Online*, 35(1), pp. 74–82.

Camperio Ciani, A. S., Fontanesi, L., 2012. Mothers who kill their offspring: Testing evolutionary hypothesis in a 110-case Italian sample. *Child Abuse & Neglect*, 36(6), pp. 519–527.

Cohen, J., 1961. A Study of Suicide Pacts. *Medico-Legal Journal*, 29(3), p. 145.

Coid, J., 1983. The epidemiology of abnormal homicide and murder followed by suicide. *Psychological Medicine*, 13(4), pp. 855–860.

Daly, M., Wilson, M., 1988. Evolutionary social psychology and family homicide. *Science*, 242, pp. 519–524.

Daly, M., Wilson, M., 1988. Homicide. New York: Aldine de Gruyter

Daly, M., Wilson, M., 1994. Some differential attributes of lethal assaults on small children by stepfathers versus genetic fathers. *Ethology and Sociobiology*, 15(4), pp. 207–217.

Daly, M., Wilson, M., 1998. The evolutionary social psychology of family violence. In C. Crawford, & D. L. Krebs (Eds.), *Handbook of evolutionary psychology*, pp. 431–456. Mahwah (NJ): Lawrence Erlbaum Associates.

Debowska, A., Boduszek, D., Dhingra, K., 2015. Victim, perpetrator, and offense characteristics in filicide and filicide–suicide. *Aggression and Violent Behavior*, 21, pp. 113–124.

Dobash, R. E., Dobash, R. P., 1984. The nature and antecedents of violent events. *British Journal of Criminology*, 24, pp. 269–288.

D'Orban, P. T., 1979. Women who kill their children. *The British Journal of Psychiatry*, 134(6), pp. 560–571.

Felthous, A., Hempel, A., Heredia, A., Freeman, E., Goodness, K., Holzer, C., Bennett, T. and Korndorffer, W., 2001. Combined Homicide-Suicide in Galveston County. *Journal of Forensic Sciences*, 46(3), pp. 586-592.

Flick, U., 2009. An Introduction to Qualitative Research. London, California, New Delhi, Singapore: Sage.

Frazier, S. H., 1975. Violence and social impact. In J. C. Schoolar & C. M. Gaitz (Eds.), *Research and the psychiatric patient*, pp. 191-200. New York, NY: Brunner/Mazel.

Friedman, S., Holden, C., Hrouda, D., Resnick, P., 2008. Maternal Filicide and Its Intersection With Suicide. *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 8(3), pp. 283-291.

Fritzon, K., Brun, A., 2005. Beyond columbine: a faceted model of school-associated homicide. *Psychology, Crime & Law*, 11(1), pp. 53–71.

Hankoff, L., 1966. Book Reviews: Murder Followed By Suicide, D. J. West, Harvard University Press, Cambridge. *Journal of Offender Therapy*, 10(3), pp. 91-92.

Harris, G., Hilton, N., Rice, M., Eke, A., 2007. Children killed by genetic parents versus stepparents. *Evolution and Human Behavior*, 28(2), pp. 85–95.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., 2004. *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.

Johnson, C., 2006. Familicide and family law: a study of filicide–suicide following separation. *Family Court Review*, 44(3), pp. 448-463.

Johnson, C., Sachmann, M., 2014. Familicide-Suicide: From Myth To Hypothesis And Toward Understanding. *Family Court Review*, 52(1), pp. 100-113.

Jurik, N. C., Winn, R., 1990. Gender and homicide: a comparison of men and women who kill. *Violence and Victims*, 5(4), pp. 227–241.

Justiitsministeerium., 2015. *Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015–2020*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/vagivalla_ennetamise_strateegia_2015-2020_kodulehele.pdf

[Kasutatud 18.10.2020].

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M., 2015. *Sotsiaalteaduslike andmekogumise ja -analüüsi meetodite ning vahendite veebiõpik*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> [Kasutatud 09.05.2021].

Krischer, M. K., Stone, M. H., Sevecke, K., Steinmeyer, E. M., 2007. Motives for maternal filicide: Results from a study with female forensic patients. *International Journal of Law and Psychiatry*, 30(3), pp. 191–200.

Laine, R., 2007. *Tapmiste tüpoloogia (Lõuna Politseiprefektuuri näitel)*. Bakalaureusetöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia

Large, M. M., Smith, G., Nielssen, O. B., 2009. The epidemiology of homicide followed by suicide: A systematic and quantitative review. *Suicide and Life Threatening Behavior*, 39(3), pp. 294–306.

Léveillé, S., Marleau, J. D., Dubé, M., 2007. Filicide: A Comparison by Sex and Presence or Absence of Self-destructive Behavior. *Journal of Family Violence*, 22(5), pp. 287–295.

Liem, M., Koenraadt, F., 2008. Familicide: a comparison with spousal and child homicide by mentally disordered perpetrators. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 18(5), pp. 306-318.

Liem, M., Oberwittler, D., 2011. Homicide followed by suicide in Europe. *Sourcebook of European Homicide Research*, pp. 197-215.

Lindqvist, P. and Gustafsson, L., 1995. Homicide followed by the offender's suicide in northern Sweden. *Nordic Journal of Psychiatry*, 49(1), pp. 17-24.

Marzuk, P. M., Tardiff, K., & Hirsch, C. S., 1992. The epidemiology of murder-suicide. *Journal of the American Medical Association*, 267(23), pp. 3179–3183.

Meloy, J., Hempel, A., Gray, B., Mohandie, K., Shiva, A. and Richards, T., 2004. A comparative analysis of North American adolescent and adult mass murderers. *Behavioral Sciences & the Law*, 22(3), pp. 291-309.

Merced, M., 2016. How Narcissistic Injury May Contribute to Reactive Violence: A Case Example Using Stanley Kubrick's *The Shining*. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 14(1), pp. 81-96.

Milroy, C. M., 1995. Reasons for homicide and suicide in episodes of dyadic death in Yorkshire and Humberside. *Medicine, Science and the Law*, 35(3), pp. 213–217.

Peganova, J., 2007. *Tapmiste kriminalistikaline iseloomustus: Ida ja Lõuna politseiprefektuuride tööpiirkonnas aastatel 2005-2006. Bakalaureusetöö*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia

Resnick, P. J., 1969. Child murder by parents: A psychiatric review of filicide. *American Journal of Psychiatry*, 126(3), pp. 73–82.

Roose, S. P., Glassman, A. H., Walsh, B. T., Woodring, S., Vital-Herne, J., 1983 Depression, delusions, and suicide. *American Journal of Psychiatry*, 140(9), pp. 1159-1162.

Rosenbaum, M., 1990. The role of depression in couples involved in murder-suicide and homicide. *American Journal of Psychiatry*, 147(8), pp. 1036-1039.

Rosenbaum, M., Bennett, B., 1986. Homicide and depression. *American Journal of Psychiatry* 143(3), pp. 367-370.

Serran, G., Firestone, P., 2004. Intimate partner homicide: a review of the male proprietariness and the self-defense theories. *Aggression and Violent Behavior*, 9(1), pp. 1-15.

Siseministeerium., 2019. *Siseturvalisuse arengukava 2020–2030 koostamise ettepanek* [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/stak_koostamise_ettepanek_09.2019.pdf [Kasutatud 18.10.2020].

Stucke, T. S., Sporer, S. L., 2002. When a grandiose self-image is threatened: Narcissism and self-concept clarity as predictors of negative emotions and aggression following ego threat. *Journal of Personality*, 70, pp. 509–532.

Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R., Vetter, E., 2000. *Methods of Text and Discourse Analysis*. London: Sage, pp. 55–73.

Õunapuu, L., 2012. *Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/index.html> [Kasutatud 30.10.2020].

Wike, T., Fraser, M., 2009. School shootings: Making sense of the senseless. *Aggression and Violent Behavior, 14*(3), pp. 162-169.

Wilson, M., Daly, M., Daniele, A., 1995. Familicide: The killing of spouse and children. *Aggressive Behavior, 21*(4), pp. 275-291.

Yin, R. K., 2003. Case Study Research: Design and Methods. 3rd ed. *Applied social research methods series, v. 5*, London: Sage, pp. 6-9.

Lisa 1. Ekspertintervjuude küsimused

Tabel 7. Ekspertintervjuude küsimused (autori koostatud)

Küsimused:	Lisaküsimused:
1. Kas olete kokku puutunud tapmiste, millele järgneb enesetapp juhtumitega? Kui jah, siis kirjeldage neid.	
2. Kuidas Te hindate tapmiste, millele järgneb enesetapp esinemissagedusi Eestis?	
3. Tooge välja peamised probleemid/põhjused, miks selliseid sündmusi esineb?	
4. Mis on sellistele sündmustele eelnevad iseloomulikud tunnused?	
5. Millistele faktoritele või tunnustele peaks tähelepanu pöörama, et potentsiaalseid riskigruppe tuvastada?	
6. Kas ja kuidas oleks võimalik tänase seisuga selliseid juhtumeid ennetada?	
7. Kas soovite midagi lisada?	

Lisa 2. Ekspertintervjuude analüüsi kodeerimistabel

Tabel 8. Ekspertintervjuude analüüsi kodeerimistabel koos kategooriate, koodide, esinemistega juhtumites/intervjuudes ning esinemissagedustega (Autori koostatud)

Kategooriad	Koodid	Esinemine juhtumites/intervjuudes	Esinemissagedus
Juhtumid (13)	Kood 1 teo toimepanija Kood 2 ohvrid Kood 3 aeg Kood 4 koht Kood 5 tapmise motiiv Kood 6 tapmise meetod Kood 7 enesetapu meetod Kood 8 enesetapu motiiv Kood 9 enesetapukatse	Kood 1 – 13 Kood 2 - 13 Kood 3 - 13 Kood 4 - 13 Kood 5 - 11 Kood 6 - 13 Kood 7 - 13 Kood 8 - 12 Kood 9 - 1	Kood 1 – 51 Kood 2 - 47 Kood 3 - 22 Kood 4 - 20 Kood 5 - 37 Kood 6 - 20 Kood 7 - 17 Kood 8 - 25 Kood 9 - 2
Sündmuse esinemissagedus Eestis	Kood 1 väga madal Kood 2 üle aasta	Kood 1 - 4 Kood 2 - 1	Kood 1 - 6 Kood 2 - 1
Peamised probleemid/põhjused ja teole eelnevad sündmused	Kood 1 unikaalsus Kood 2 isiklikud probleemid Kood 3 narkootikumid Kood 4 ebaõnn Kood 5 alkohol Kood 6 vaimne tervis Kood 7 ähvardus Kood 8 tüli Kood 9 adrenaliin Kood 10 kinnipidamine ja karistuse hirm Kood 11 süümepiin Kood 12 omakasu Kood 13 hasartmängusõltuvus Kood 14 väljapääsmatu olukord Kood 15 majanduslikud probleemid Kood 16 hirm/paanika	Kood 1 - 1 Kood 2 - 2 Kood 3 - 3 Kood 4 - 1 Kood 5 - 5 Kood 6 - 5 Kood 7 - 2 Kood 8 - 5 Kood 9 - 1 Kood 10 - 4 Kood 11 - 4 Kood 12 - 1 Kood 13 - 1 Kood 14 - 2 Kood 15 - 2 Kood 16 - 1	Kood 1 - 1 Kood 2 - 2 Kood 3 - 13 Kood 4 - 3 Kood 5 - 24 Kood 6 - 29 Kood 7 - 7 Kood 8 - 12 Kood 9 - 5 Kood 10 - 22 Kood 11 - 13 Kood 12 - 3 Kood 13 - 1 Kood 14 - 11 Kood 15 - 11 Kood 16 - 7
Riskigrupid ja ennetamine	Kood 1 alkohoolikud Kood 2 pereprobleemid/tülid Kood 3 narkomaanid Kood 4 jõustruktuuride inimesed Kood 5 lahkuminek Kood 6 psüühilised probleemid Kood 7 sõltuvusprobleemid Kood 8 relvad Kood 9 kinnipidamine Kood 10 suhtlus Kood 11 hinnangu andmine Kood 12 teavitamine	Kood 1 – 3 Kood 2 - 3 Kood 3 - 2 Kood 4 - 1 Kood 5 - 2 Kood 6 - 3 Kood 7 - 3 Kood 8 - 2 Kood 9 - 3 Kood 10 - 1 Kood 11 - 3 Kood 12 - 1	Kood 1 - 15 Kood 2 - 9 Kood 3 - 7 Kood 4 - 3 Kood 5 - 9 Kood 6 - 7 Kood 7 - 5 Kood 8 - 9 Kood 9 - 8 Kood 10 - 3 Kood 11 - 5 Kood 12 - 5

	Kood 13 sotsiaalsed tugisüsteemid Kood 14 igapäevane sündmuste lahendamine Kood 15 programmid Kood 16 suurendatud jälgimine	Kood 13 – 3 Kood 14 – 1 Kood 15 – 2 Kood 16 - 1	Kood 13 – 17 Kood 14 – 3 Kood 15 – 9 Kood 16 - 3
--	--	--	---